

Van straatintimidatie tot seksueel misbruik

**Het perspectief van meisjes en jonge vrouwen
op seksueel grensoverschrijdende situaties**

Voorwoord

Bijna alle Amsterdamse meisjes en (jonge) vrouwen voelen zich weleens onveilig, of dit nu op straat is of thuis. De gemeente Amsterdam wil de veiligheid van meisjes en vrouwen vergroten. Ze moeten vrij over straat kunnen gaan, zich zonder angst voor chantage en intimidatie kunnen uiten op sociale media en gemakkelijk de weg naar hulp en ondersteuning kunnen vinden als zij zijn geïntimideerd, aangerand of verkracht.

Het afgelopen jaar zijn meerdere onderzoeken gedaan naar (online) seksueel grensoverschrijdend gedrag bij meiden. Tot nu toe zijn echter vooral professionals aan het woord geweest. Maar wat vinden de meiden zelf? Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag? Hoe kan het voorkomen worden? En waar hebben slachtoffers behoefte aan? In opdracht van de gemeente Amsterdam onderzocht DSP-groep het perspectief van meiden op dit thema. Het onderzoek had als doel om de belangrijkste inzichten uit eerdere verkenningen onder professionals te toetsen en verder te verdiepen aan de hand van ervaringen en behoeften van meiden.

DSP-groep sprak meisjes en jonge vrouwen over hun behoefte aan seksuele vorming en informatie, grensoverschrijdende situaties, behoefte aan (preventieve) hulp en de rol van sociale media.

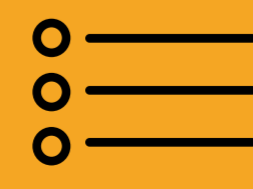
Inhoudsopgave

In het eerste hoofdstuk zijn de overall conclusies van het onderzoek beknopt beschreven.

Wilt u meer weten? Navigeer dan via de knoppen onderaan elke pagina naar de verschillende hoofdstukken voor meer informatie per thema. In deze verdiepingshoofdstukken wordt het perspectief van meiden verder uiteengezet, ondersteund door citaten verkregen uit de interviews en focusgroepen.

- 1) Conclusies
- 2) Begrippenlijst
- 3) Risicofactoren
- 4) Seksuele normen
- 5) Preventie
- 6) Hulpverlening
- 7) Adviezen van meiden

1. Conclusies

In dit hoofdstuk zullen wij de conclusies uit het onderzoek beschrijven vanuit het perspectief van de meiden. De volgende onderwerpen komen aan bod: vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, seksuele vorming, gewenste hulp voor slachtoffers, risicofactoren voor seksueel grensoverschrijdend gedrag en preventieve hulp.

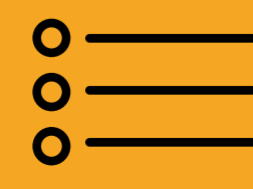
Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Meiden noemen verschillende voorbeelden van zowel online of offline seksueel grensoverschrijdend gedrag. Opvallend is dat de meeste voorbeelden die meiden geven gaan over de online wereld en de risico's die sociale media met zich meebrengen. Sexting is een fenomeen waarvan de meeste meiden zeggen dat het hoort bij de seksuele ontwikkeling van jongeren. Er zijn helaas volgens hen ook veel risico's aan verbonden. Om verschillende redenen zoals beëindiging van een relatie, ruzie, aandacht, chantage, etc. kan een meisje slachtoffer worden van wraakporno, doxing. Een seksueel getinte foto die gestuurd is in vertrouwen kan uiteindelijk toch worden verspreid. Slachtoffers van deze vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag krijgen vaak te maken met victimblaming en slutshaming. De omgeving verwijt meiden vaak dat de gevolgen hun eigen schuld zijn en brandmerkt hen met termen als hoer, slet of kech. Veel slachtoffers komen terecht in sociaal isolement en hebben te maken met reputatieschade en pijnlijke emoties zoals schaamte, vernedering, spijt en verdriet.

Naast online seksueel grensoverschrijdende situaties noemen meiden ook verschillende offline voorbeelden. Volgens meiden krijgt vrijwel iedere (jonge) vrouw wel eens te maken met straatintimidatie. Daarnaast noemen meiden aanranding, verkrachting en seksueel misbruik als vormen voor offline seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Wilt u meer weten over de verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag? Klik dan onderaan de pagina op de button: [Begrippenlijst](#)

1. Conclusies

Seksuele vorming

Het verkennen van seksualiteit door jongeren is iets van alle tijden en passend bij de leeftijd. Seksuele voorlichting, als ze dat al krijgen, is volgens de meiden veelal gefocust op de risico's van seksualiteit: gericht op grensoverschrijding of bijvoorbeeld SOA's en ongewenste zwangerschappen. Vrijwel altijd gaat het over wat ze níet moeten doen of hoe ze vervelende situaties kunnen voorkomen. Meiden vinden dit jammer, want seksualiteit kent ook leuke kanten. Desondanks zijn meiden wel van mening dat het ook belangrijk is te leren over de risico's. Zowel de positieve als negatieve kanten van seksualiteit bespreken de meiden niet zomaar met iedereen. De meeste meiden kunnen voor meer informatie en praktische hulp gericht op lichamelijke ontwikkeling terecht bij vrouwelijke familieleden of op school. Seks(-ualiteit) is in veel gezinnen geen onderwerp van gesprek. Factoren als achtergrond, opvoeding, scholing, religie en milieu zijn van invloed op de seksuele normen en waarden in het gezin. Dit is bepalend voor wat meiden denken dat volgens hun ouders acceptabel seksueel gedrag is. Als zijvragen hebben over seksualiteit bespreken zij die met vrienden, zoeken zij informatie op internet of houden ze het voor zichzelf. Emotionele hulp, zoals bij liefdesverdriet, zoeken de meeste meiden bij vrienden.

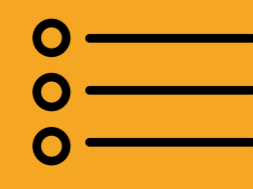

Wilt u meer weten over de behoefte van meiden aan seksuele vorming of over seksuele normen? Klik dan onderaan de pagina op de buttons:

[Preventie](#) of [Seksuele normen](#)

Gewenste hulp voor slachtoffers

Volgens meiden is er nog veel verbetering mogelijk om de weg naar de hulpverlening beter vindbaar te maken voor slachtoffers. Er moet volgens hen ingezet worden op betere signalering en doorverwijzing en op deskundigheidsbevordering van docenten en professionals. Als de meiden hulp vinden, willen ze zich bij het delen van een ervaring over een seksueel grensoverschrijdende situatie graag gehoord en professioneel geholpen voelen. Opvallend is dat veel meiden laten weten dat aangifte doen van seksueel grensoverschrijdende situaties geen zin heeft. De overtuiging heerst dat de politie toch niks doet met deze meldingen. Slachtoffers besluiten daarom geen hulp te zoeken. Dit kan grote negatieve gevolgen hebben voor de verwerking van de ervaring door het slachtoffer. Bovendien leidt deze opvatting ertoe dat niet alle slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag zich melden. Het aantal slachtoffers is waarschijnlijk dus groter dan op dit moment bekend op basis van politiecijfers.

1. Conclusies

Ook geven meerdere slachtoffers van seksueel grensoverschrijdende situaties aan dat zij te maken krijgen met victimblaming. Hun verhaal wordt veelal bekritiseerd en ondermijnd door politie of andere hulpverleningsorganisaties. Als de professional zelf niet over de benodigde ervaring en expertise beschikt, is het belangrijk dat wordt opgeschaald naar passende hulpverlening. Bovendien is het belangrijk dat hulp gratis, laagdrempelig en anoniem is. Meiden willen toegang tot hulp waar geen toestemming van ouders voor nodig is en een hulpverlener die seksespecifieke en cultuursensitieve zorg kan bieden. Tot slot geven meiden aan behoefte te hebben aan het delen van hun ervaring met lotgenoten met soortgelijke ervaringen.

Meiden denken dat ervaringsdeskundigen op basis van hun ervaringen o.a. beleidsmakers kunnen adviseren over sterke en zwakke punten in de huidige hulpvoorzieningen en preventieve maatregelen.

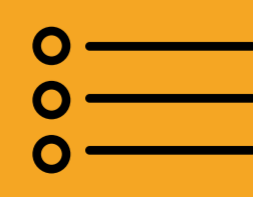

Wilt u meer weten over de gewenste hulp voor slachtoffers? Klik dan onderaan de pagina op de button: [Hulpverlening](#)

Risicofactoren voor seksueel grensoverschrijdende situaties

Voordat we ingaan op de behoeften aan preventieve hulp bespreken we een aantal risicofactoren voor seksueel grensoverschrijdend gedrag die zowel door de meiden en de professionals zijn genoemd. Zij vormen het aangrijpingspunt voor de preventieve hulp.

Zowel de meiden als de professionals geven aan dat een complexe gezinssituatie een risicofactor is om terecht te komen in (online) seksueel grensoverschrijdende situaties. Slachtoffers komen vaker uit eenoudergezinnen met een lage sociaaleconomische status en een lange hulpverleningsgeschiedenis. Daarnaast wordt het leven in twee verschillende culturen genoemd als een risicofactor. Dit zorgt voor een verschil in normen en waarden die thuis en in de buitenwereld van toepassing zijn. Deze meiden lopen meer risico om in seksueel grensoverschrijdende situaties terecht te komen. Ze kunnen thuis niet praten over seksualiteit en worden door ouders niet in de gelegenheid gesteld om zich seksueel te ontwikkelen. Gevolg is dat zij stiekem op ontdekking gaan. Naast het hebben van een moeilijke verstandshouding met familie kunnen ook foute vrienden (online) seksueel risicogedrag beïnvloeden. Ook zijn meiden en professionals van mening dat het gebruik van alcohol en drugs een grote rol speelt in (online) seksueel grensoverschrijdende situaties.

1. Conclusies

Professionals benoemen het hebben van een licht verstandelijke beperking (LVB) of psychische problematiek ook nog als risicofactor om slachtoffer te worden van (online) seksueel grensoverschrijdende situaties. Meiden hebben dit zelf tijdens de gesprekken niet benoemd als risicofactor.

Wilt u meer weten over de risicofactoren die meiden benoemen voor het terechtkomen in seksueel grensoverschrijdende situaties? Klik dan onderaan de pagina op de button: [Risicofactoren](#)

Preventieve hulp

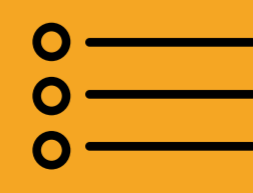
Met preventieve hulp moet ingezet worden op het verminderen en voorkomen van hierboven beschreven risicofactoren. Het belangrijkste middel om te voorkomen dat meiden slachtoffer worden van seksueel grensoverschrijdende situaties is volgens hen voorlichting. Onderdeel van voorlichting is seksuele vorming, zoals bij onderzoeksvraag 1 besproken. Onderwerpen die hierbij aan bod moeten komen volgens de meiden zijn o.a. lichamelijke ontwikkeling, de positieve kanten van seksualiteit, genderdiversiteit, social media en weerbaarheid. Meiden vinden dat jongeren (meiden én jongens) al vanaf jonge leeftijd voorlichting moeten krijgen over deze onderwerpen passend bij hun leeftijd en inspeland op hun behoeften. Verder noemen meiden het meest voorlichting over weerbaarheid. Het is van groot belang dat kinderen en jongeren meer leren over het aangeven van grenzen en wensen. Daarnaast moet in voorlichting meer informatie worden gegeven over de weg naar de hulpverlening. Meiden willen graag weten waar ze hulp kunnen krijgen is en wat een hulpverleningstraject inhoudt.

Naast voorlichting aan jongeren vinden meiden het belangrijk dat ook ouders, leraren en professionals voorlichting krijgen over hoe zij bij kunnen dragen aan een gezondere seksuele ontwikkeling van jongeren. Deze voorlichtingen zorgen voor deskundigheidsbevordering en het beter signaleren van- en doorverwijzen in het geval van seksueel grensoverschrijdende situaties.

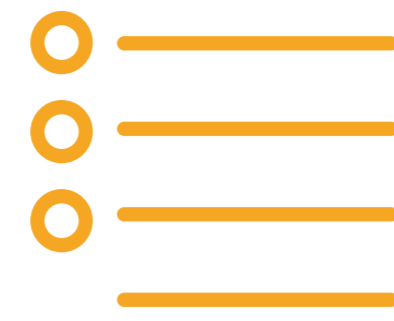
Tot slot zeggen meiden dat naast voorlichting ook ingezet moet worden op zwaardere straffen voor daders. Het algemeen heersende beeld bij meiden is dat er vaak niks wordt gedaan (of gedaan kan worden) met een aangifte, of dat daders er vanaf komen met een taakstraf. Volgens meiden moeten daders vaker en zwaarder gestraft worden – dit zou volgens hen afschrikkend werken.

Wilt u meer weten over de visie van meiden op preventieve hulp? Klik dan onderaan de pagina op de button: [Preventie](#)

2. Begrippenlijst

In het onderzoek hebben wij meiden gevraagd met welke vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag zij bekend zijn. Het gaat hierbij om gedrag of toenaderingen die seksueel van aard zijn en waarmee over de grenzen van het slachtoffer wordt gegaan. In dit hoofdstuk geven wij eerst een omschrijving van de verschillende vormen van online en offline seksueel grensoverschrijdend gedrag en vervolgens het perspectief van meiden hierop.

Cyberbullying

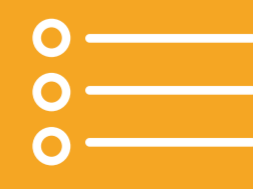
In het Nederlands vertaald wordt dit ook wel cyberpesten of digipesten genoemd. Het is een paraplueterm waar alle niet-seksuele vormen van digitaal pesten onder vallen maar ook alle seksuele vormen van online lastigvallen. Exposing, slutshaming en wraakporno zijn vormen van cyberbullying.

Meiden krijgen te maken met allerlei vormen van digitale (seksuele) pesterijen. Sommigen meiden geven toe dat ze zelf ook wel eens iemand online hebben gepest, maar allen zeggen duidelijk dat ze nooit seksueel getint materiaal (foto's of video's) zouden delen.

De geïnterviewden refereren veel aan het 13-jarige Amsterdamse meisje dat recent zelfmoord pleegde naar aanleiding van de online verspreiding van expliciet seksueel getint beeldmateriaal. Veel meiden begrijpen haar daad. Sommige meiden geven aan dat zij seksuele grensoverschrijding online ernstiger vinden dan offline.

Eigenlijk is online seksuele grensoverschrijding juist erger. Duizenden mensen zien de seksueel getinte foto's of video's die je privé wilde houden. En alles wat op internet verschijnt, verdwijnt nooit meer, dus je komt er ook nooit meer vanaf.' Yasmine, 22

2. Begrippenlijst

Exposing

Exposing wordt vertaald met 'ontmaskeren'. Het gaat dan om het 'ontmaskeren' van (meestal) vrouwen en meisjes van wie naaktfoto's of naaktvideo's online beschikbaar zijn. Deze beelden worden dan via (sociale) media verder verspreid.

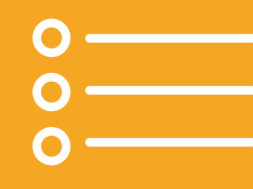
'Ik heb één video gezien van een meisje die vieze dingen deed, die heb ik natuurlijk niet gedeeld.'
- Karima, 12 jaar

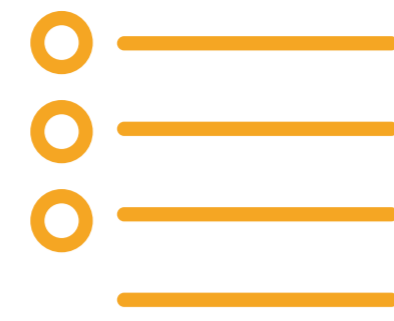
Met name jongere meiden twijfelen over de vraag of de verantwoordelijkheid voor exposed worden bij het slachtoffer ligt of bij degene die het slachtoffer exposed; "aan de ene kant is het wel hun eigen schuld, aan de andere kant ook niet". Vaak refereren ze aan hoe het originele beeldmateriaal is verkregen, als het stiekem was, vinden zij het niet de schuld van het slachtoffer.

'Misschien heeft ze haar vertrouwen aan iemand gegeven, maar het is ergens vandaan gekomen. Als het viraal gaat, is wel de schuld van de dader maar het komt wel ergens vandaan.'
- Imane, 13 jaar

2. Begrippenlijst

De wat oudere meiden vinden exposing niet de verantwoordelijkheid van het slachtoffer. Exposing is volgens hen vanuit het slachtoffer gezien niet de goede term. Die term klinkt net alsof het slachtoffers iets verkeerd zou hebben gedaan. Een betere term is 'shamen'.

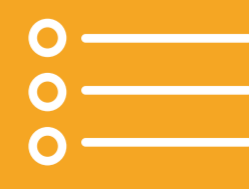
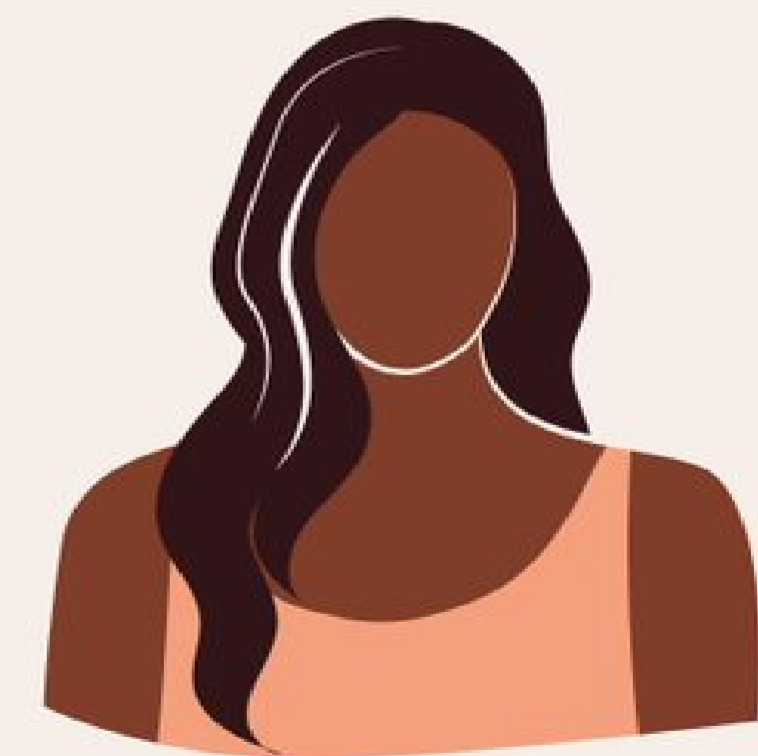
'Er wordt hier heel vaak over gezegd dat het slachtoffer dan maar niet die foto had moeten sturen. Maar dat klopt natuurlijk niet. De dader moet ze niet delen.'
- Liesbeth, 24 jaar

Exposing gaat vaak gepaard met doxing (of doxxing). Doxing is het online openbaar maken van iemands privégegevens zoals adresgegevens, naam, telefoonnummer of school/werk. Deze gegevens worden samen met het seksueel getinte beeldmateriaal vervolgens online gecirculeerd. Exposing is bovendien niet alleen maar resultaat van naaktfoto's en -filmpjes.

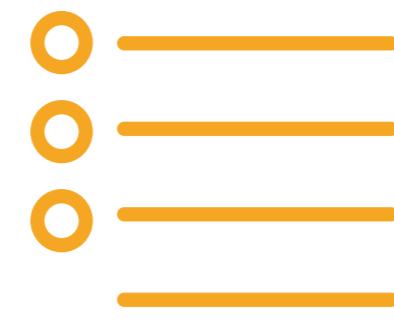
Eén respondent vertelt over haar eigen ervaring met exposing en doxing. Bij haar ging het om een 'sexy' foto, maar ze was niet naakt. Die foto werd met haar telefoonnummer en Snap verspreid. Ze werd kort daarna overspoeld met berichten.

Dounia Jari, voorzitter van stichting Maruf, zegt over deze term in een interview met *OneWorld* dat de daders het zelf 'exposen' noemen. En dat we daarmee meegaan in hun frame: "Alsof deze belagers de 'ware aard' van de slachtoffers openbaren". Jari vindt 'shamen' een betere term. - J. v. Beek (20-01-2017). 'Exposing': op naar een inclusievere #metoo? *OneWorld*

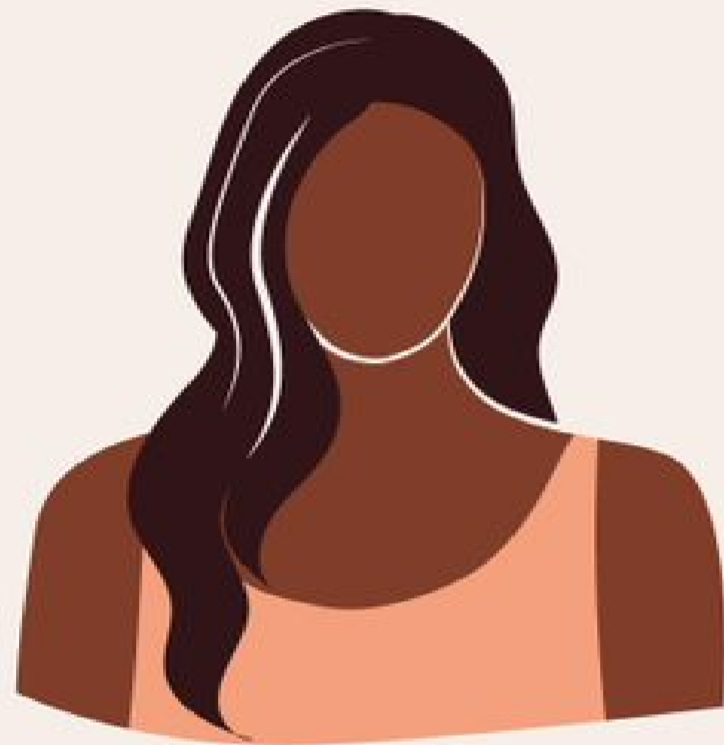
'Ik kreeg van een man van 35 jaar bericht dat hij op zoek was naar een sugar princess. Heel vies vond ik dat.'
- Asha, 17 jaar

2. Begrippenlijst

Wat ook gebeurt, is dat iemand vrijwillig sexy foto's plaatst op OnlyFans om geld te verdienen. Maar dan is er één iemand die betaalt en screenshots maakt van foto's die vervolgens worden gedeeld op Telegram. Dan verdien je er niks meer aan en word je ook nog belachelijk gemaakt.

'Er zijn verschillende groepen op Telegram. 'Sex on the beach', 'gelekte nummertjes' en 'Hoofddoekjes 18+' zijn voorbeelden. In sommige van die groepen zitten wel 75.000 mensen.' – Asha, 17 jaar

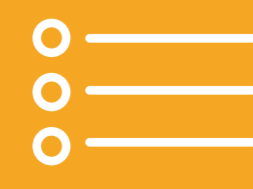
Wraakporno

Het uit boosheid online verspreiden van naaktfoto's of -filmpjes van je ex wordt wraakporno genoemd. Wraakporno is in feite een vorm van exposen, maar refereert specifiek aan de motivatie van de dader: wraak.

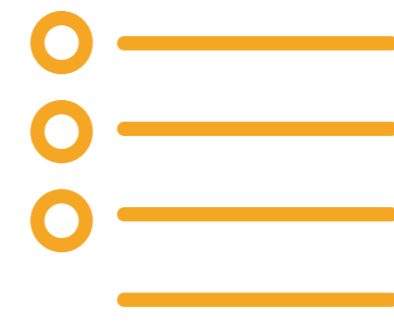
Slutshaming

Slutshaming is het opzettelijk proberen om mensen – onevenredig vaak meisjes en vrouwen – te schande te maken door ze in verband te brengen met seksueel afwijkend gedrag, in het bijzonder hun (vermeende) promiscuïteit en gebrek aan kuisheid of deugdzaamheid. Deze vrouwen en meisjes worden gebrandmerkt met termen als hoer, slet of kech. Met als gevolg sociaal isolement, reputatieschade, en pijnlijke emoties zoals schaamte, vernedering, spijt en verdriet.

'Als je een relatie hebt, kan het sturen van een foto heel geil zijn. Maar als het dan uit is en er is ruzie, dan kan je ex er alsnog voor kiezen die foto's door te sturen.' – Abigail, 23 jaar

2. Begrippenlijst

Net als exposing wordt slutshaming door verschillende meiden op verschillende manieren veroordeeld. Sommigen slutshamen anderen zelf ook, vaak zijn ze zich er niet helemaal van bewust. Ook hier is er een verschil in leeftijd. Als het slachtoffer er niet zelf voor gekozen heeft het beeldmateriaal te maken en/of te versturen, zijn de meiden het er unaniem over eens dat slutshaming verkeerd is.

Slutshaming komt ook voor zonder bestaand beeldmateriaal – of zonder dat het meisje een seksuele norm heeft overschreden. Gegevens van meiden die juist weigeren naaktfoto's te sturen of op andere wijze de woede van een dader hebben opgeroepen, worden ook gedeeld. Ook zonder beeldmateriaal.

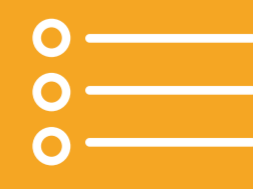
'Het is alleen maar bedoeld om mensen zwart te maken. Om hele domme en kleine redenen kan dat al gebeuren. Dan worden haar gegevens verspreid op Telegram met bericht: Dit is een slet/kech die aandacht wil. Te bereiken op... Dat meisje wordt vervolgens gestalkt.' –
Asha, 17 jaar

Grooming

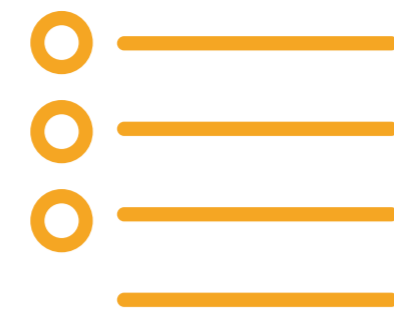
Grooming is de term die wordt gebruikt om het proces te beschrijven waarmee een dader het vertrouwen wint van een slachtoffer met als doel het slachtoffer aan te randen, te verkrachten, seksueel uit te buiten, kinderporno te produceren te ontvoeren of mensenhandel.

Grooming wordt ook wel digitaal kinderlokken genoemd omdat het vaak wordt geassocieerd met de wijze waarop kindermisbruikers het vertrouwen winnen van het slachtoffer (en soms diens familie). Maar het proces kan ook worden gebruikt door loverboys of op een andere manier tussen volwassenen.

Veel meiden melden dat ze lastig zijn gevallen via Snapchat of via privéberichten op Facebook en Instagram. Vaak door volwassen mannen.

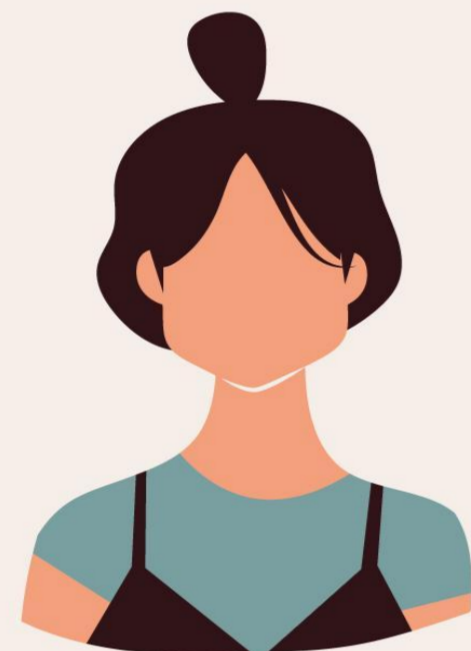
2. Begrippenlijst

'Ik heb zeker 40 verzoeken van mensen die ik niet ken. Ik open ze niet eens, ik wil geen risico lopen dat ik gehackt word ofzo.' – Fatima, 14 jaar

Meiden hebben het vaak over jongere kinderen en hoe die vaak al het risico lopen geconfronteerd te worden met seksualiteit online, terwijl ze zelf ook nog niet weten wat het is of wat de gevaren kunnen zijn.

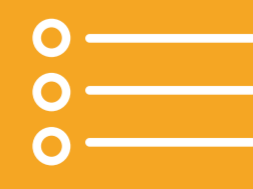

'Mijn broertjes zijn 5 en 6, ze hebben een telefoon, hoe moet je dit uitleggen aan hen?' – Naima, 14 jaar

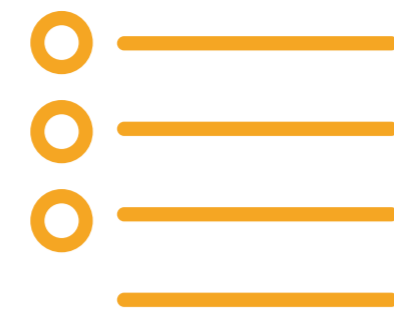
Digitaal potloodventen

Digitaal potloodventen is het ongevraagd toesturen van seksueel getinte berichten en/of beelden. De meiden refereren hieraan als het toegestuurd krijgen van 'dickpics'.

'Het sturen van dickpics vinden jongeren tegenwoordig echt triest!' – Özlem, 15

2. Begrippenlijst

Straatintimidatie

Straatintimidatie is het scala van ongewenste seksuele toespelingen in de openbare ruimte. Het kan verbaal, non-verbaal en fysiek zijn. Nafluiten, nasissen, staren, seksuele gebaren of verwensingen, achtervolgen, in het nauw drijven en ongewenst betasten zijn allemaal vormen van straatintimidatie.

‘Over het algemeen is het vast niet zo verkeerd bedoeld, ik denk dat heel veel mannen niet weten wat het effect is van straatintimidatie maar het kan heel eng zijn. Ik vind dat op school en in de opvoeding veel meer nadruk moet liggen op hoe voorkomen kan worden dat mannen zich misdragen.’

– Liesbeth, 24

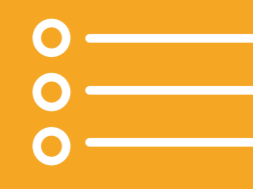
Aanranding en verkrachting

Aanranding en verkrachting zijn seksuele handelingen tegen iemands wil in. Het verschil is wettelijk bepaald en verschilt dus per land. Factoren die meespelen in het afbakenen van de definitie zijn onder andere: (mate, methode en vorm van) penetratie, dwang (in hoeverre is er sprake van dwang als er bijvoorbeeld geen fysiek geweld heeft plaatsgevonden) en gepenetreerd lichaamsdeel (vaginaal, oraal, anaal).

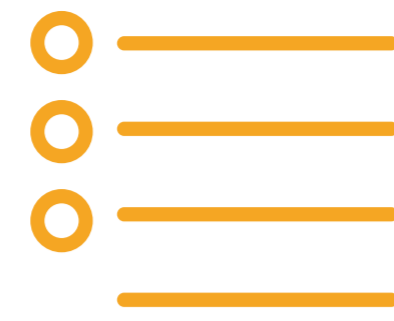
Meiden vinden het vooral belangrijk dat men weet dat slachtoffer worden van seksueel geweld buiten je schuld om gebeurt. De meiden die zelf slachtoffer waren van aanranding of verkrachting gaven aan veel met victim blaming te zijn geconfronteerd. Omdat ze het zelf kennen, willen ze voorkomen dat andere meiden zo iets overkomt. Alle vooroordelen over waarom iemand slachtoffer wordt zijn schadelijk.

‘Ik heb zelf een heel goede opvoeding gehad, heel lieve ouders, een middenklasse en heel normaal gezin. En ook ik kon slachtoffer worden, iedereen kan slachtoffer worden.’ –

Liesbeth, 24 jaar

2. Begrippenlijst

Seksueel misbruik

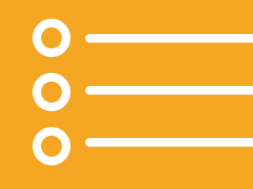
Er is sprake van seksueel misbruik als er misbruik wordt gemaakt van de ongelijke machtsverdeling tussen dader en slachtoffer, zoals kind en volwassene. Meiden geven voorbeelden van seksueel misbruik, zoals over de ongelijke relatie tussen docent en leerling en volwassen binnen de familie tegenover kinderen. Een aantal keer kwam 'de' oom ter sprake.

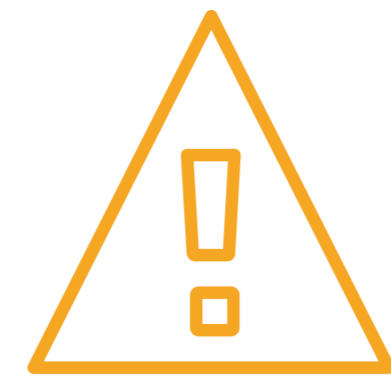
'Iedereen heeft zo'n oom die je als klein meisje al voor de grap een tik op de billen gaf. Of opmerkingen maakte.'
- Liesbeth, 24 jaar

Overige vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag

Er zijn vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag waar de meiden het in de interviews en de focusgroepen niet over hebben gehad, zoals seksuele uitbuiting is. Seksuele uitbuiting bestaat uit gedwongen seksuele handelingen of dienstverlening tegen een vorm van betaling. Vrouwenhandel is ook niet ter sprake gekomen. Vrouwenhandel is een vorm van mensenhandel. Door de ongelijke positie tussen mannen en vrouwen zijn vrouwen extra kwetsbaar. De vrouwen die hiermee te maken krijgen, komen vaak terecht in de seksindustrie. In de gesprekken kwam ook seks als een transactiemiddel voor spullen, drugs of een overnachting, ruilseks, niet in strikte zin ter sprake.

3. Risicofactoren

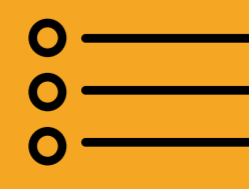
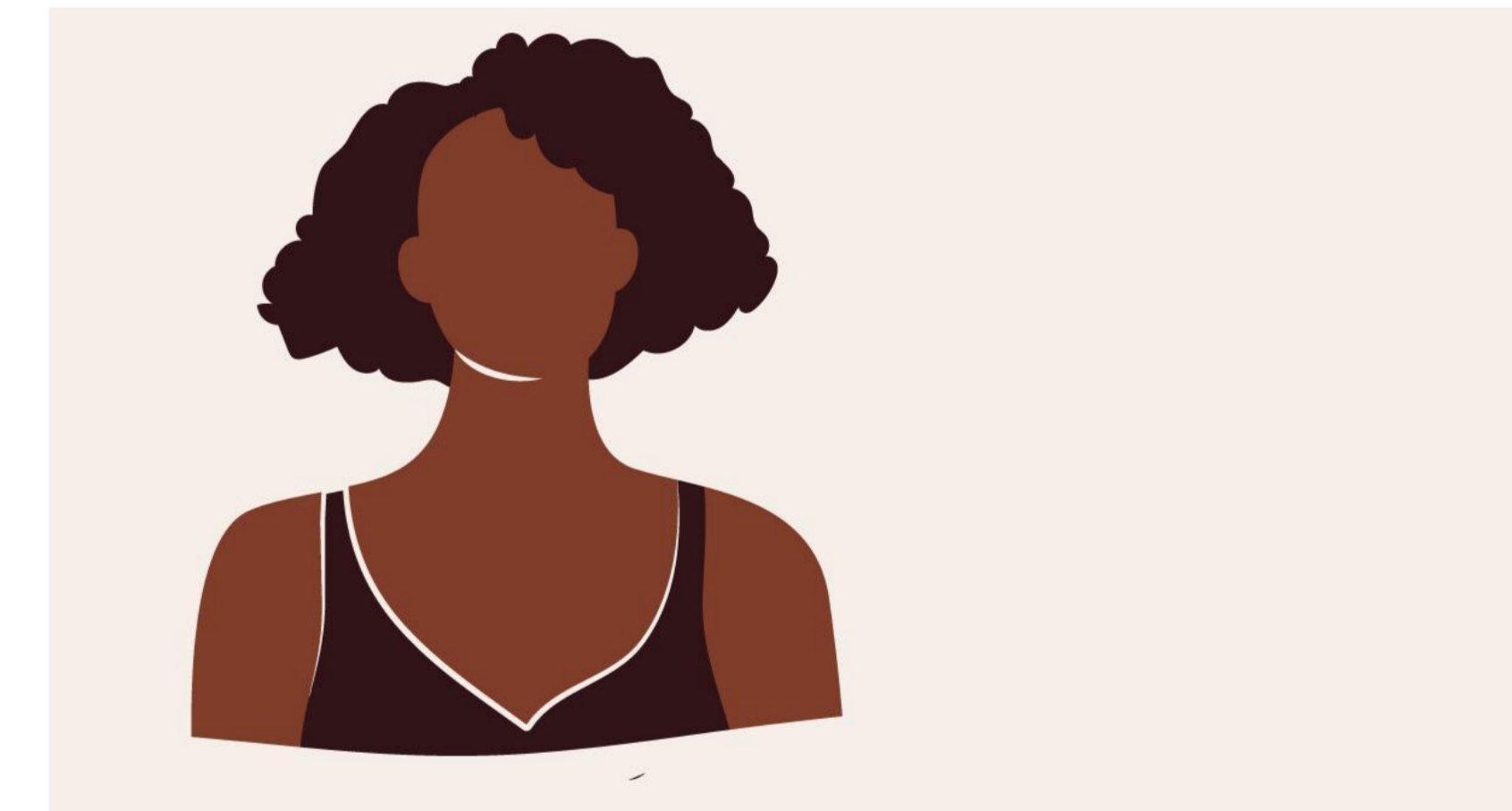
Uit de gesprekken met meiden kwamen een aantal risicofactoren naar voren die de kans vergroten dat meiden in seksueel grensoverschrijdende situaties terecht komen en dus slachtoffer worden. De invloeden zijn gerelateerd aan persoonlijke factoren en omstandigheden van de jongeren* zelf en factoren in de sociale omgeving. Deze risicofactoren zijn aangrijpingspunten voor preventieve hulp.

*Dit onderzoek richt zich specifiek op Amsterdamse meiden. Maar omdat ook jongens slachtoffers kunnen worden van seksueel grensoverschrijdende situaties wordt hier de term 'jongeren' gebruikt.

Onveilige thuissituatie en hangen op straat

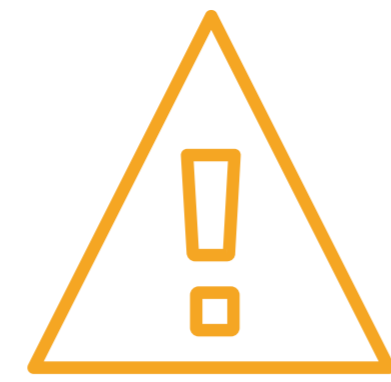
Meiden en jongens hangen in groepen op straat. Een veel voorkomend straatbeeld en in veel gevallen niet verontrustend, maar passend bij hun leeftijd. Voor sommige jongeren is op straat hangen met vrienden echter geen keuze. Zij ontvluchten hun thuissituatie. Dat kan verschillende redenen hebben, zoals misbruik, geweld, onderdrukking, ruzie, etc. Meiden in zo'n situatie of met zo'n sociaal netwerk missen veiligheid en liefde en zijn daardoor extra kwetsbaar voor seksueel grensoverschrijdende situaties. Zij zijn sneller geneigd om aandacht en intimiteit te zoeken bij anderen, waarbij zij makkelijker over hun eigen grenzen heengaan.

'Kinderen van gescheiden ouders, of ouders die veel ruzie maken missen een veilige plek waar ze zich echt thuis voelen. Er is vaak geen toezicht, geen aandacht en er zijn geldproblemen thuis. Deze jongeren hebben het idee er alleen voor te staan en komen makkelijker in nare situaties terecht.' – Abigail, 23 jaar

3. Risicofactoren

Opgroeien in een schaamtecultuur

Cultuur, achtergrond, opvoeding, scholing, religie en milieu zijn van invloed zijn op de normen rondom seksualiteit en de regels die gelden in het gezin. Vooral in schaamteculturen is seks(ualiteit), en daarbij ook seksueel grensoverschrijdend gedrag, geen onderwerp van gesprek. Desondanks geven meiden aan ook gewoon, net als iedere jongere in de puberteit, (seksueel) te ontwikkelen en verlangens te hebben. Als ouders hun dochters in deze seksuele ontwikkeling onderdrukken, gaan sommigen achter hun rug om op ontdekking.

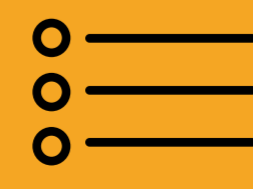
'Jongens (broers en neven) worden in veel islamitische families ook meer losgelaten dan meiden. Meiden mogen niet naar buiten, niet met jongens omgaan, niet met vrienden 's avonds zijn etc. Mijn broers mogen dat wel. Zij gaan zelfs zover dat ze m'n vader inlichten als ik gewoon bij een restaurant sta te praten. Niks bijzonders hè, gewoon staan! En dan als gevolg: huisarrest en telefoon inleveren. Oneerlijk is dat toch?!' – Amina, 16 jaar

Spanning zoeken

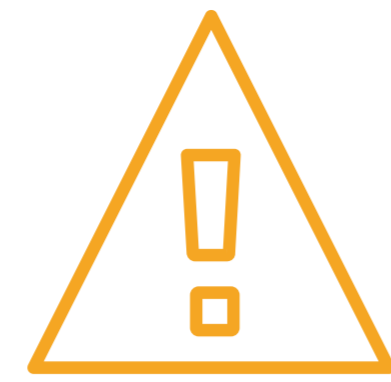
Verveling en gebrek aan spanning in het leven van meiden kan ook een oorzaak zijn om zelf op zoek te gaan naar risicovolle situaties. Enkele meiden gaven aan thuis door familie erg beperkt te worden in hun vrijheid en juist daarom zoeken zij risico's op en gaan zij 'cool' doen met vrienden. Te strenge opvoeding en de bijbehorende regels werken averechts. Meiden gaan toch wel op pad, maar dan zonder weet van hun ouders.

Stiekem gedrag heeft echter ook tot gevolg dat meiden eventuele nare ervaringen niet kunnen of durven delen met hun ouders, omdat ze verzwegen/logen over waar ze waren of waar ze online mee bezig waren.

'Ik ben ook een beetje rebels geworden omdat ik thuis nooit iets mocht. Er werd verwacht dat ik altijd met de familie thuis op de bank zat met thee en koekjes. Als je nooit wat mag van je ouders, ga je het vanzelf stiekem doen'. – Abigail, 23 jaar

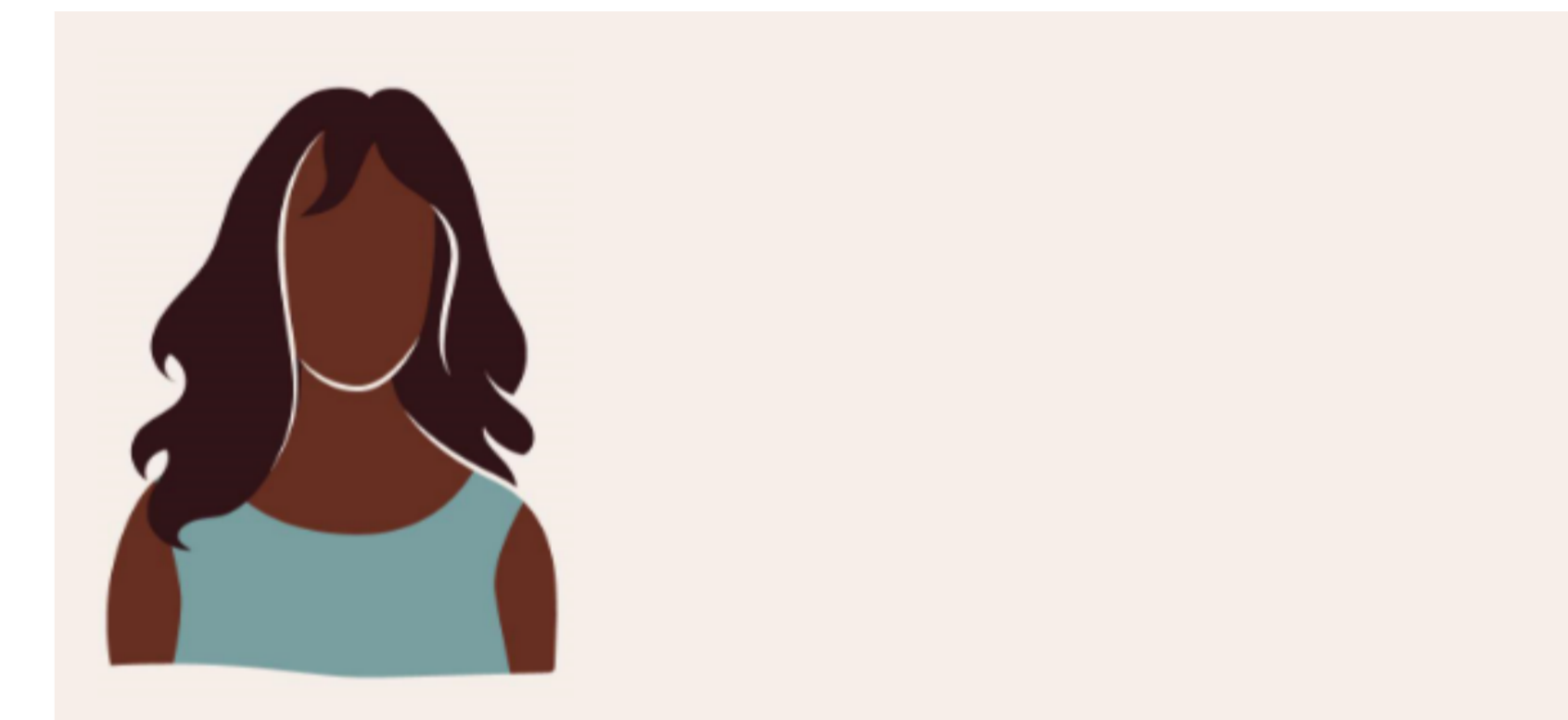
3. Risicofactoren

Geld en armoede

Opgroeien in armoede is ook een risicofactor voor meiden om in seksueel grensoverschrijdende situaties terecht te komen. In arme gezinnen ontbreken de materiële zaken waar op straat en op school status aan wordt ontleend. Meiden geven aan dat armoede tot gevolg kan hebben dat zij op een andere manier aan geld proberen te komen. Ze zijn gevoelig voor een sociaal netwerk met veel geld en aanzien. Een netwerk waar vaak sprake is van (drugs)criminaliteit. Meiden worden, vaak onopvallend, geronseld door deze ‘foute’ vrienden en kunnen vervolgens slachtoffer worden van (seksuele en criminele) uitbuiting of misbruik.

‘Sommige meiden sturen dan een sexy foto als een jongen dat vraagt, in ruil voor geld. Tenminste dat denken ze. Het lijkt een manier om snel geld te verdienen. Maar dan begint de ellende. De jongen kan het meisje dan dwingen om van alles te doen, want als ze dat niet doet wordt ze exposed.’ – Soumia, 16 jaar

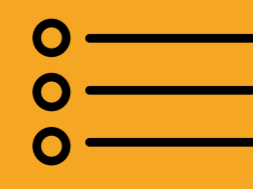
Gebrek aan kennis

Volgens de meiden leren weinig kinderen op jonge leeftijd over seksuele normen en het aangeven van grenzen en wensen. Als dit nooit is aangeleerd door hun ouders of andere volwassenen, zijn kinderen dus ook niet op de hoogte van wat normaal of abnormaal is. Onwetendheid bij niet voorgelichte kinderen kan tot gevolg hebben dat zij sneller terecht komen in seksueel grensoverschrijdende situaties waarin misbruik van hen wordt gemaakt.

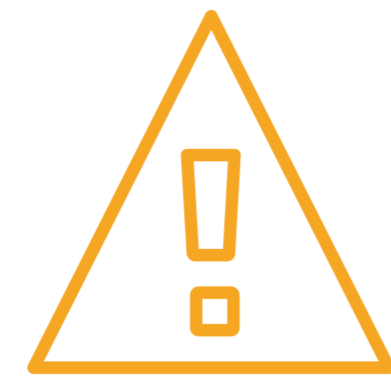

‘Op de basisschool moesten wij bijvoorbeeld tijdens de bingo les op schoot bij de meester. Wij vonden het wel raar en niet leuk, maar wisten ook niet beter. Als hij dat wilde, dan deed je dat.’ – Abigail, 23 jaar

De meeste kinderen hebben veel vertrouwen in volwassenen omdat zij ouder zijn, meer levenservaring en bovendien een bepaalde machtspositie hebben. Daardoor kunnen ze sneller worden overgehaald tot situaties die zij eigenlijk niet willen.

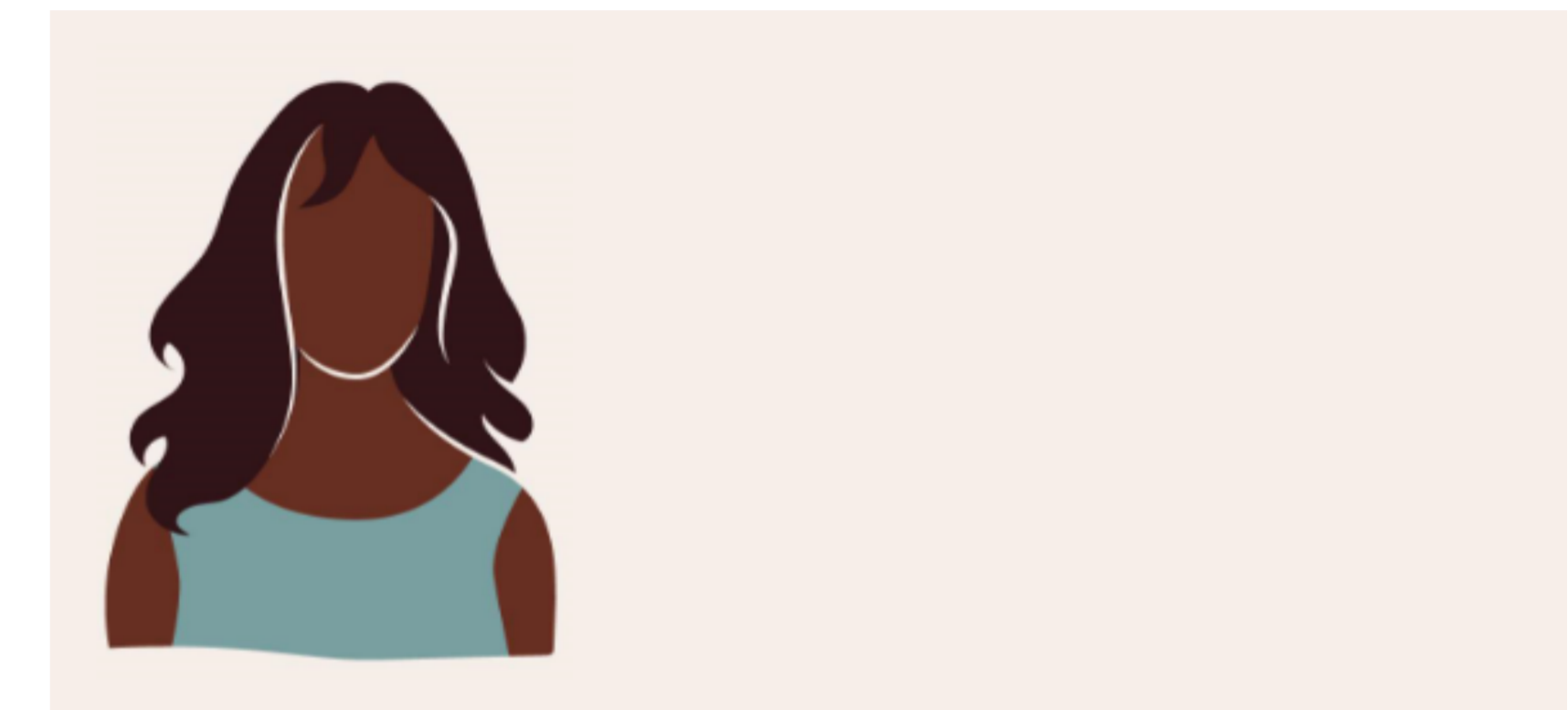
3. Risicofactoren

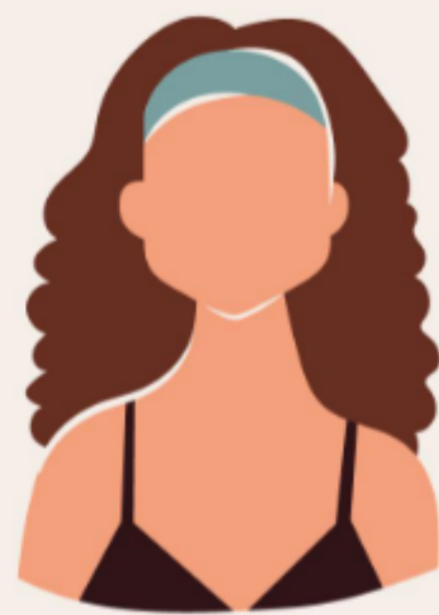
Alcohol en drugs

Het gebruik van alcohol en drugs zien meiden als belangrijke risicofactor om in seksueel grensoverschrijdende situaties terecht te komen. Met name drugs (o.a. lachgas, hasj en wiet, XTC en LSD) zijn de afgelopen jaren steeds populairder onder jongeren.

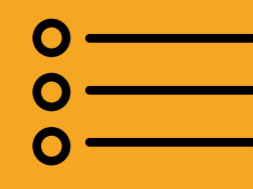
‘Dat zijn ook gewoon jongere meiden dan ik hoor. Vanaf 13 wel, die gaan dan om met oudere vrienden op straat. Weet je hoe makkelijk het is om eraan te komen? Als ik nu iemand bel voor ‘X’, heb ik het over 5 minuten.’ – Soumia, 16 jaar

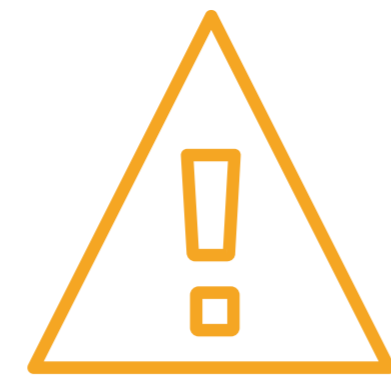
De meiden noemen verschillende redenen voor het gebruik van alcohol en drugs. Het wordt gebruikt voor de ‘fun’, tijdens avonden met vrienden als het gezellig is of om stoer ‘mee te doen’. Er zijn ook meiden die gebruiken om vervelende gedachten uit te schakelen en hun gevoel te verdoven. Meiden die al eerder slachtoffer waren in een (seksueel) grensoverschrijdende situaties kunnen middelen gebruiken om hier niet aan herinnerd te worden. Mensen die misbruik willen maken van meiden zetten ook vaak drugs en alcohol in. Grenzen vervagen door alcohol en drugs, waardoor meiden ‘makkelijker’ worden.

‘Maar dit mag nóóit als excuus gebruikt worden voor de dader. Veel meiden krijgen een reactie als deze bij het zoeken naar hulp of aangifte doen: ‘Je had zeker alcohol of drugs gebruikt?!’. Ondanks dat je onder invloed was, geeft dat een ander nog niet het recht om over jouw grenzen heen te gaan.’ – Luiza, 23 jaar

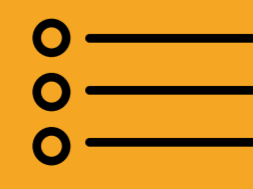
3. Risicofactoren

Seks zonder toestemming. Het gebeurt helaas nog veel te vaak. Een op de vijf jonge mannen tussen de 16 en 35 jaar oud vindt het een ‘verzachtende omstandigheid voor verkrachting’ als een vrouw niet nadrukkelijk ‘nee’ zegt (I&O Research, 2020). Tijdens de focusgroepen lieten de onderzoekers het filmpje ‘Tea Consent’ zien aan de meiden om in gesprek te gaan over het begrip toestemming. Het filmpje maakt de vergelijking tussen iemand dwingen een kopje thee te laten drinken of iemand dwingen tot seks. Als iemand buiten bewustzijn is, of op een andere manier niet meer in staat is om eigen keuzes te maken, geeft dat men nog niet het recht de thee in iemands keel te gooien. ‘Of het nu om thee of seks gaat, het draait om TOESTEMMING!’

Online (risico) gedrag

Whatsapp, Telegram, Youtube, Instagram, Snapchat, Messenger en Tik Tok. Allemaal voorbeelden van online platforms die jongeren veel gebruiken. Regelmatig gebruik van social media past bij de doelgroep en is normaal in de gedigitaliseerde wereld waarin we tegenwoordig leven. Er zijn echter ook meiden die online risicovol gedrag vertonen. Vaak zijn zij zich daarvan (of van de gevolgen) niet bewust. Meiden geven bijvoorbeeld aan op verschillende sociale media een account te hebben, soms meerdere – een van de meiden gaf aan zelfs tien accounts te hebben op Instagram. Vaak hebben meiden één account waar familie ook toegang toe heeft. Dit is het account waarop zij zich naar de normen en regels van de familie profileren. Daarnaast hebben zij vaak ook nog tal van verborgen accounts of accounts onder een schuilnaam. Deze zijn toegankelijk voor vrienden en vreemden waar zij foto’s plaatsen die hun ouders te sexy vinden of waar op te zien is dat zij met jongens op feestjes zijn en drugs of alcohol gebruiken. Ook hebben veel meiden hun social media accounts op ‘openbaar’ staan in plaats van privé. Hierdoor hebben mensen van alle leeftijden en wereldwijd toegang tot hun account. Meiden die sexy foto’s plaatsen op openbare accounts worden regelmatig benaderd door oudere mannen met seksuele intenties. Veel jonge meiden zijn zich niet bewust van de gevolgen van hun online gedrag en kunnen slachtoffer worden van o.a. grooming of digitaal potloodventen.

4. Seksuele normen

In dit hoofdstuk beschrijven we seksuele normen vanuit het perspectief van meiden. Het verkennen van seksualiteit door jongeren is iets van alle tijden. Het hoort nou eenmaal bij de puberteit. Maar de opkomst van sociale media heeft dit verkennen fundamenteel veranderd. Vaak wordt er gefocust op de negatieve impact – deze kan dan ook ernstige vormen aannemen – maar de meiden zelf zien niet alleen maar risico's.

Sexting

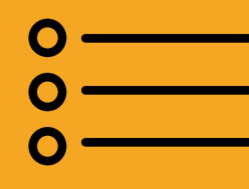
Het versturen van seksueel getinte berichten of beelden via sociale media – oftewel sexting – beschrijven meiden als iets spannends wat ze toch een relatief gevoel van veiligheid geeft. Want als je nog niet klaar bent voor fysieke intimiteit maar wel seksueel geïnteresseerd bent of opwinding voelt, dan is sexting een manier om te experimenteren met je seksuele behoeften. Sexting wordt dan ook gekenmerkt door vrijwilligheid en de wederzijdse instemming.

Anderzijds zijn zowel de geïnterviewde meiden als de meiden uit de focusgroepen zich zeer bewust van de risico's die sexting met zich meebrengt. Zij noemen bijvoorbeeld de risico's van exposing, zoals wraakporno en slutshaming. Maar in essentie is seksueel gedrag van jongeren onvermijdelijk volgens de meiden, ook online.

'Stuur geen naaktfoto's! Of stuur ze in ieder geval zonder dat je gezicht erop staat.'
– Lieve, 21

In de focusgroepen waren ze het er unaniem over eens dat het doorsturen van seksueel getinte berichten en beelden niet oké is. Alle meiden zeiden dat ze het dan ook niet doen. Een aantal van hen gaf aan dergelijke content te rapporteren bij het desbetreffende platform. Een van de geïnterviewde meiden vertelde dat ze ook eens melding had gedaan bij de politie – deze kwam een jaar later bij haar terug omdat de dader een veelpleger bleek.

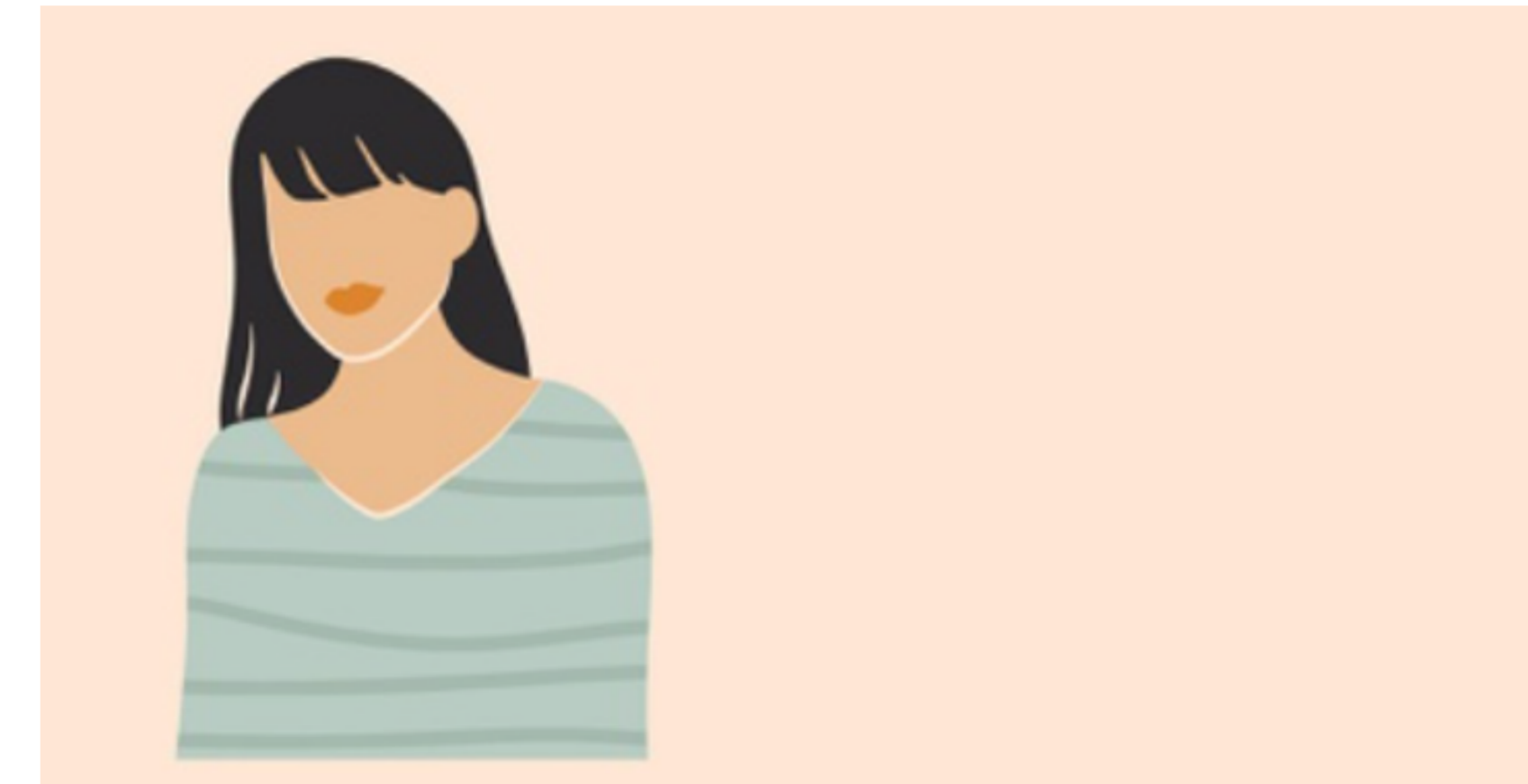
4. Seksuele normen

Dubbele moraal

De meiden vinden de verschillen in wat acceptabel seksueel gedrag wordt gevonden van jongens versus meisjes onrechtvaardig. Er wordt gemeten met twee maten. Als een jongen veel vriendinnetjes heeft (gehad) is hij stoer, zo leggen de meiden uit, maar een meisje in dezelfde situatie wordt een slet genoemd.

'Een vriendin van me werd naar huis gestuurd om zich om te kleden omdat ze 'afleidde'. De boodschap: 'ga jij maar school missen zodat de jongens geen school missen omdat ze afgeleid zijn door je benen'. - Lieve, 21

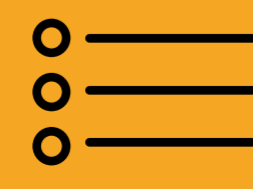

Ook onderling wordt de dubbele standaard in stand gehouden – meiden noemen andere meiden ook 'makkelijk' of een slet, en soms doen ze aan victim blaming. Sommige meiden vinden dan ook dat meiden elkaar onderling niet voldoende steunen.

Victim blaming

Victim blaming wordt in het Nederlands soms vertaald met 'schuldvraagomkering'. Het betekent letterlijk dat het slachtoffer de schuld krijgt van een nare ervaring. Het komt, mede dankzij traditionele overtuigingen over gender en seks, veel voor bij vormen van seksuele grensoverschrijding. Een klassiek voorbeeld van victim blaming is: *"had ze maar niet zo'n kort rokje moeten dragen"*.

In onze gesprekken met de meiden kwam victim blaming op verschillende momenten en over verschillende situaties ter sprake daarom zit het verweven door het hele rapport. Er zijn drie hoofdlijnen volgens welke het fenomeen in dit rapport zijn genoemd: 1) victim blaming jegens andere meiden, 2) geïnternaliseerde vormen van victim blaming en 3) geïnstitutionaliseerde vormen van victim blaming.

4. Seksuele normen

'Ik weet precies hoe ik niet verkracht moet worden, maar daders moeten ook leren niet te verkrachten.'

- Lieve, 21

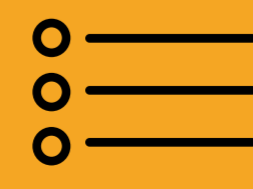
Victim blaming onder elkaar

Voor de jongere meiden verwijten slachtoffers nog wel eens risicogedrag. Dan beschrijven ze iemand die "veel make-up gebruikt, bloot is gekleed of seksueel actief is" als aandachtgeil. Dit hypothetische aandachtgeile meisje wordt door meiden aangemerkt als 'eerder slachtoffer'. Met name als het gaat om seksuele grensoverschrijding online lijkt het soms verwarrend voor jongere meiden. Zij vinden het bijvoorbeeld slecht is iemand zonder toestemming seksueel getinte beelden verspreid van een meisje maar tegelijkertijd zeggen ze ook 'de beelden komen wel ergens vandaan'. Zij stellen de vraag: Als het meisje de beelden zelf heeft gemaakt en gestuurd is het dan ook een beetje haar eigen schuld?

Victim blaming wordt geïnternaliseerd

Victim blaming wordt vaak ook geïnternaliseerd. Als meiden iets overkomt worstelen ze intern met de overtuiging dat het hun eigen schuld zou zijn geweest. De meeste geïnterviewde meiden kenden hun belagers, dat maakte het in eerste instantie moeilijker voor sommigen van hen om te geloven dat het niet hun eigen schuld was.

Ik ben ten slotte vrijwillig met hem naar huis gegaan. - Yasmine, 22

4. Seksuele normen

Hoewel het woord 'freeze-reactie' niet als zodanig door meiden zelf werd gebruikt beschreven een tweetal meiden situaties waarin ze verstijfden. Ze vonden het achteraf moeilijk om te zien dat wat hen was overkomen niet hun eigen schuld was omdat ze niet harder nee hadden geroepen of terug hadden gevochten.

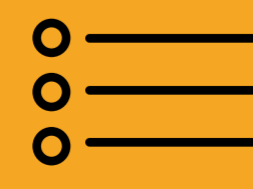
Victim blaming binnen instanties

Dit effect van internalisatie wordt versterkt door hoe victim blaming ook gemeengoed kan zijn bij instanties die erop ingericht zijn slachtoffers te helpen. Zo vertelt één van de meiden over hoeveel schaamte ze voelde en hoe ze het maandenlang voor zich hield totdat haar psychische gezondheid het niet langer toeliet. Toen ze bij de huisarts eindelijk vroeg om een doorverwijzing vroeg de huisarts "herinner je je het wel goed?" Uiteindelijk kreeg ze toch een doorverwijzing. Van de drie psychologen waarmee ze contact zocht, zaten er twee vol en van de derde kreeg ze de boodschap dat ze nog even moest wachten omdat anderen "ergere trauma's" zouden hebben. Door deze rits aan reacties van professionals is zij gaan twijfelen aan haarzelf; "als de professionals zeggen dat het niet zo erg was, zal het wel waar zijn dat ik overdrijf". Doordat ze zelf niet meer kon geloven dat ze slachtoffer was, heeft de PTSS die resultaat was van haar ervaring haar maanden langer in zijn grip gehouden.

Zij heeft uiteindelijk geen aangifte gedaan maar andere meiden die we spraken beschreven hun ervaringen met de politie ook in termen van victim blaming (zie het kopje 'politie'). Ze kregen vragen als 'Wat had je aan?' 'Had je te veel gedronken?'

Grenzen en groepsdruk

Vooraf rond middelbare schoolleeftijd, tussen 12 en 18, schurken grappende jongens tegen grenzen van meiden. Dat gebeurt zowel op school als in privésituaties. Als voorbeeld geven meiden flesje draaien, drankspelletjes of lastiggevallen worden tijdens het uitgaan. Ze geven aan dat wat de jongens een grapje vinden voor hen soms te ver gaat – een tik op de bil of seksueel getinte opmerkingen bijvoorbeeld. Door groepsdruk hebben ze het idee dat ze er niet tegenin kunnen gaan en bestempeld worden als preuts als ze hun grenzen aangeven. Dit is een van de redenen waarom zij aangeven dat jongens ook seksuele vorming moeten krijgen.

4. Seksuele normen

‘Leren hoe je grenzen stelt, is heel belangrijk. Maar het is ook héél belangrijk dat ouders leren hoe ze moeten voorkomen dat ze meiden wat aandoen.’ – Liesbeth, 24

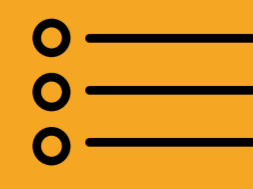
Botsende normen en waarden

Meiden hebben verschillende opvattingen over seksuele normen en waarden door de onderlinge verschillen in achtergrond, opvoeding, scholing, religie en milieu. Deze factoren zijn van invloed op wat ze denken dat volgens hun ouders acceptabel seksueel gedrag is. En het is van invloed op wat ze met die normstelling van hun ouders doen – afzetten tegen of aanpassen aan. Bovendien is het van invloed op wat ze bespreken en met wie.

Informatie en praktische hulp over lichamelijke ontwikkeling zoeken meiden veelal bij een volwassene die ze vertrouwen, hun moeder, een oudere zus of andere vertrouwde volwassen vrouw. Maar over zaken zoals anticonceptie of vragen over SOA's en zwangerschap spreken ze liever niet met hun moeder of zelfs een vertrouwde volwassen vrouw. Er hangt meer taboe aan omdat het directer gaat over seksualiteit. Deze onderwerpen bespreken ze liever met vrienden of bespreken ze met niemand. doen het alleen.

De meeste meiden geven aan hun ervaringen, gevoelens en gedachten over seksuele handelingen sowieso niet met ouders of docenten te delen. Als ze hier vragen over hebben zoeken ze eerder op Google en praten met (oudere) vrienden dan dat ze met ouders of docenten spreken. Als het toch moet, willen ze graag iemand die 'levelt' met de doelgroep, een andere volwassene die ze vertrouwen, zoals een jongerenwerker, een oudere zus of tante, oudere vrienden en soms op school een mentor, vertrouwenspersoon of leraar met wie de meiden een vertrouwensband hebben. Het is volgens de meiden in ieder geval beter als de seksuele voorlichting niet door ouders wordt gegeven, "kinderen willen niet luisteren naar hun ouders".

Emotionele aspecten van volwassen worden, zoals verliefd worden en een gebroken hart, zijn vaak thema's die meiden bespreken met vrienden maar sommigen geven ook aan dit volledig voor zich te houden.

5. Preventie

In dit hoofdstuk wordt het perspectief van meiden op preventieve hulp beschreven. Het belangrijkste middel om te voorkomen dat meiden slachtoffer worden van seksueel grensoverschrijdende situaties is volgens hen voorlichting. Voorlichting voor jongeren (meiden én jongens), ouders, leraren en professionals draagt bij aan een gezondere seksuele ontwikkeling van jongeren en het signaleren van (risico's voor) seksueel grensoverschrijdende situaties. Bovendien vinden meiden dat daders zwaarder gestraft moeten worden – dit zou volgens hen een afschrikkend effect hebben.

Voorlichting voor jongeren

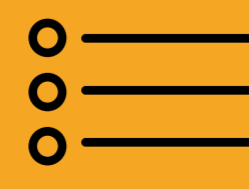
Seksuele vorming heeft tot doel kinderen en jongeren te ondersteunen en te beschermen in hun seksuele ontwikkeling. Sommige meiden geven aan geen seksuele vorming te hebben gehad. Veel meiden geven aan dat ze het te laat kregen. Meestal krijgen leerlingen in de tweede of derde klas van de middelbare school seksuele voorlichting tijdens de biologieles. De meeste meiden vinden dat voorlichting later dan de brugklas te laat is. Zij vinden dit om dat seksuele normen onder invloed van sociale media zijn veranderd maar ook vanwege de lichamelijke ontwikkelingen die ook vóór de brugklas kunnen plaatsvinden.

Daarnaast wordt seksuele voorlichting op school meestal tot biologie beperkt. Dan wordt gesproken over lichamelijke ontwikkeling, SOA's, zwangerschap en anticonceptie. Volgens de meiden is dit vaak ontoereikend.

'Ik was al op mijn tiende ongesteld! En ik kreeg toen ook al borsten. Gelukkig kon ik terecht bij mijn moeder maar eigenlijk was ik graag beter voorbereid.' – Malti, 13 jaar

'Het is een verwarrende boodschap als voorlichters geloven dat kinderen wél klaar zijn om te leren over biologie en seksualiteit, maar niet denken dat ze klaar zijn om te leren over grenzen en wensen.' – Lieve, 21

5. Preventie

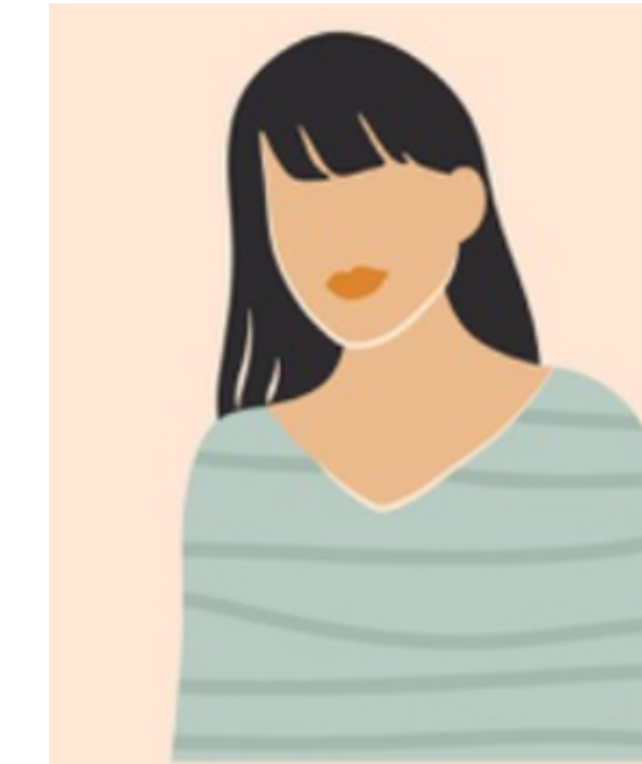

Voor aanvullende voorlichting worden op school soms wel externe organisaties ingevlogen (o.a. Qpido- Levvel). Deze voorlichtingen sluiten echter niet altijd even goed aan bij de behoeftes van de meiden vinden ze. Hieronder lichten we een aantal specifieke behoeftes van meiden toe op het gebied van voorlichting.

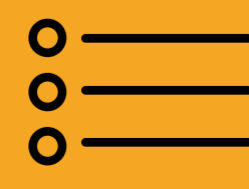
De positieve kanten van seksualiteit: plezier

Meiden vinden het belangrijk niet alleen te leren over de risico's van seksualiteit maar ook over het plezier van seksualiteit. Als je weet wat je wel wil en prettig vindt, is het namelijk ook makkelijker om te weten wat je niet wilt. Zo kwam het vrouwelijk orgasme ter sprake. Tijdens de klassieke voorlichting wordt volgens meiden het mannelijk orgasme wel uitgelicht en het vrouwelijke niet. Vermoedelijk omdat het mannelijke orgasme een functie heeft bij voortplanting en het vrouwelijk orgasme niet – althans, dat is de overtuiging.

'Ik kwam er laatst achter dat het vocht dat vrijkomt bij het vrouwelijk orgasme wel degelijk een functie heeft bij voortplanting!' – Lieve, 21 jaar

Maar zelfs als het geen nut zou hebben voor voortplanting is het wat betreft de meiden net zo belangrijk te leren over het vrouwelijke orgasme als het mannelijke. Seksuele voorlichting bevat namelijk impliciete morele boodschappen. En als alleen aandacht wordt besteed aan het mannelijk orgasme wordt geïmpliceerd dat het vrouwelijke orgasme er niet toe doet.

5. Preventie

Seksuele- en genderdiversiteit

Meiden willen graag leren over seksuele- en genderdiversiteit. De een vindt het simpelweg een interessant onderwerp, de ander heeft vrienden die deel uitmaken van de lhbtq+-gemeenschap, en weer anderen zijn geïnteresseerd omdat ze (vermoeden) zelf lhbtq+'er zijn. Zoeken naar en erkenning vinden van je seksuele oriëntatie of genderidentiteit komt de seksuele gezondheid van meiden te goed.

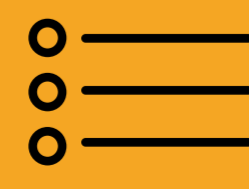
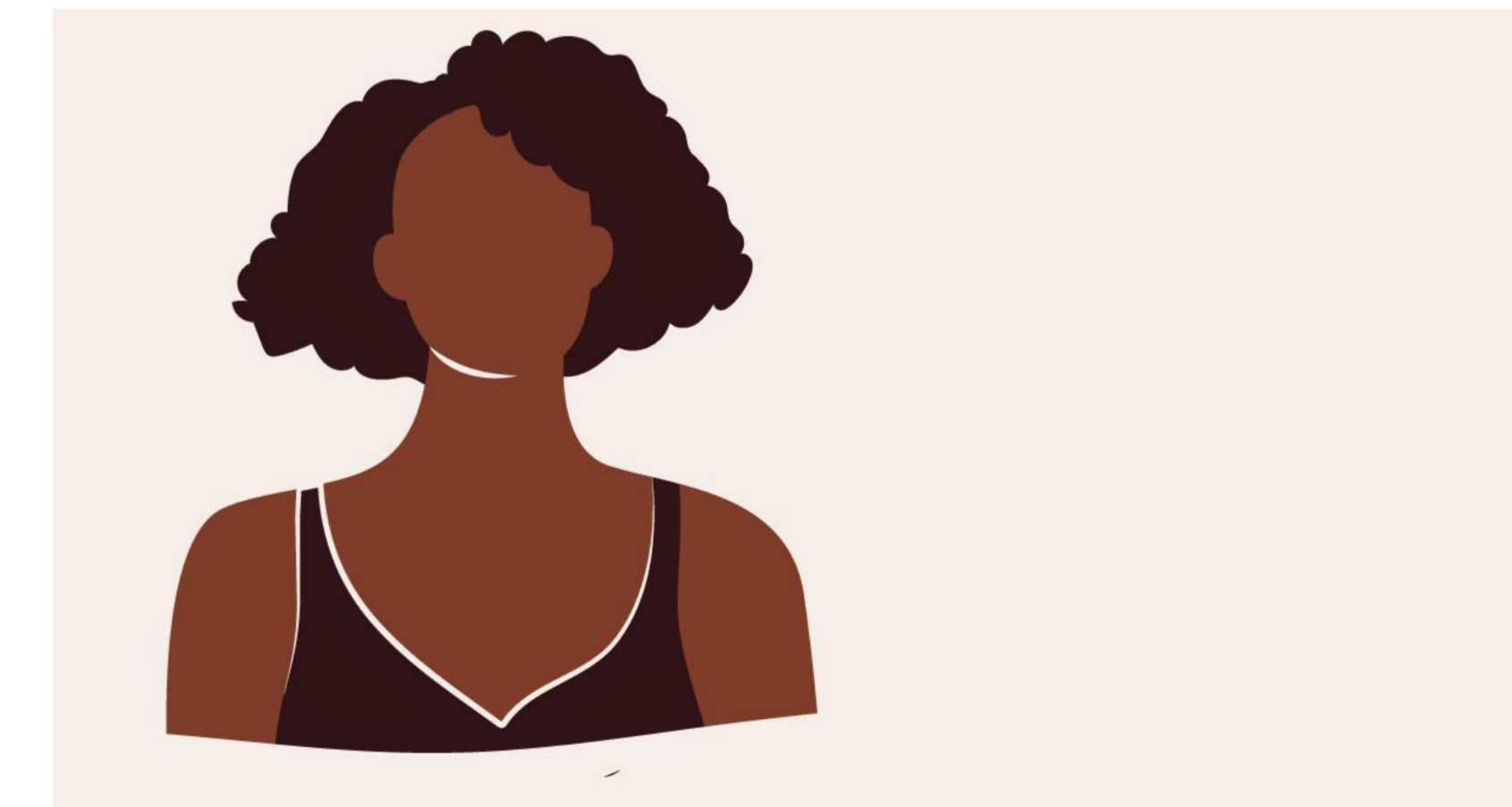
Sociale media

Aandacht voor sociale media in voorlichting is volgens meiden vanaf zeer jonge leeftijd van groot belang. Vanaf het moment dat kinderen toegang hebben tot een smartphone, tablet of computer moeten zij leren over de gebruiksnormen en risico's van sociale media. Voor ouders, leraren en professionals is hier een grote rol weggelegd volgens de meiden.

Weerbaarheid

In voorlichting moet al op jonge leeftijd meer aandacht komen voor weerbaarheid. Met behulp van een training kan aandacht worden besteed aan het aangeven van grenzen en wensen in alledaagse situaties. Op de basisschool moet kinderen leren om baas te zijn over hun eigen lichaam en simpelweg 'nee' te zeggen als ze iets niet willen.

'Je kunt voor kleine kinderen op Youtube ook reclame filmpjes maken over grenzen met bijvoorbeeld 'Woezel en Pip'. Dat zij vertellen : 'Zit er iemand aan je? Vind je het niet leuk? Laat het weten! Vertel het tegen je juf of neem contact op met ...' – Abigail, 23 jaar

5. Preventie

Het leren aangeven van grenzen en wensen in verschillende situaties vanaf jonge leeftijd zal volgens de meiden bijdragen aan de seksuele weerbaarheid van meiden op latere leeftijd.

Een belangrijke toevoeging op het vlak van weerbaarheid die meerdere meiden steeds opnieuw benoemen in de gesprekken is hoe belangrijk zij het vinden dat ook jongens goede voorlichting krijgen. Hiermee doelen meiden op voorlichting waarin rekening wordt gehouden met de sociale scripts omtrent seksualiteit en daten.

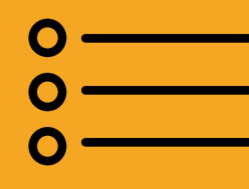
Een van de respondenten geeft daarom aan dat lessen over feminisme kunnen helpen. Ze geeft aan dat leren over de geschiedenis van de totstandkoming van vrouwenrechten en de veranderende normen en waarden over vrouwelijkheid en mannelijkheid haar heeft geholpen met het in perspectief plaatsen van de hedendaagse morele boodschappen.

Jongens krijgen namelijk andere boodschappen over seksualiteit dan meiden. Van jongens wordt bijvoorbeeld verwacht dat ze seksueel agressief zijn, van meisjes dat ze seksueel passief zijn. Daarom vinden meiden het belangrijk dat jongens leren hoe ze kunnen merken dat een meisje ongemakkelijk is. En dat ze leren hoe je een nee herkent als iemand een non-verbale nee gebruikt of 'bevriest'. En dat als er twijfel is, je dan niet doorzet.

#LetsTalkAboutYES

Bevriezen of de 'freeze-reactie' is een bekend verschijnsel dat kan voorkomen bij aanranding. Het is een van de drie stressreacties, fight-flight-freeze, en wordt in seksuele situaties soms ingeschat als een vorm van toestemming omdat het slachtoffer niet terugvecht. Om potentieel daderschap te voorkomen moeten we af van de klassieke nee=nee. De regel voor enthousiaste instemming is ja=ja. (Campagne van Amnesty International #LetsTalkAboutYES)

Overigens is goede voorlichting over grenzen en wensen voor jongens minstens zo belangrijk voor hun eigen welzijn. Ook 1 op de 5 mannen wordt slachtoffer van seksuele grensoverschrijding (Rutgers, 2017).

5. Preventie

Meldroute & hulpverlening

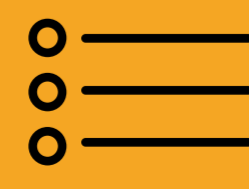
In de huidige voorlichting ontbreekt volgens de meiden informatie over de weg naar hulpverlening. Meerdere meiden spreken over een lange en pijnlijke weg naar passende hulp. Ze willen weten wat je kan doen als je te maken hebt gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Waar kun je hulp krijgen? Wat gebeurt er in een hulptraject? Wat wordt er van je verwacht? Worden je ouders ingelicht? Wat zijn de gevolgen voor de daders? Meiden geven aan dat openheid en duidelijkheid over dit soort vragen ertoe kan leiden dat meer meiden hulp zoeken.

Bovendien hebben meiden behoefte aan voorlichting die meer inspeelt op hun vraag. Voorlichting wordt nu vaak door scholen geïnitieerd en door leraren of externe organisaties gefaciliteerd. In deze voorlichting wordt volgens de meiden te weinig ingespeeld op hun behoefte. Ze zouden graag voorlichting krijgen zonder jongens erbij. Bovendien ervaren ze het als vervelend als er andere ongeïnteresseerde meiden bij zijn die de voorlichting verstoren. Meiden stellen voor eens per maand op school facultatief een 'vragenles' te organiseren waarbij er naar behoefte en vraag van de meiden bijvoorbeeld een arts, jongerenwerker of ervaringsdeskundige wordt uitgenodigd om vragen van meiden te beantwoorden, en ook om in te spelen op actuele gebeurtenissen zoals sexting/exposing van een leerling op school of incidenten die in de media worden gerapporteerd. Door het niet verplicht te maken zijn er alleen oprecht geïnteresseerde meiden aanwezig en die kunnen er dan ook echt iets uithalen.

Locatie

Er moet aandacht zijn voor de locatie waar voorlichting wordt gegeven. School wordt niet altijd als de juiste plek gezien. Veel meiden vinden het niet fijn als andere leerlingen zien dat ze deelnemen aan een facultatieve voorlichting op het gebied van seksualiteit. (School) jongerenwerk kan hier een belangrijke rol in vervullen. Meiden kunnen op locaties van jongerenwerk met meidenwerkers en eventueel genodigde externe experts in gesprek over dit thema. Of op school kan een vaste aparte plek ingericht worden voor schooljongerenwerk waar allerlei thema's worden besproken – waaronder seksualiteit.

Meiden geven aan graag met jongerenwerk in gesprek te gaan en via hen meer te leren over seksualiteit en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Jongerenwerkers voelen vertrouwd, maar hebben ook een veilige afstand tot de meiden, waardoor ze het makkelijker vinden om ervaringen te delen en vragen te stellen. Maar, geven meiden aan, jongerenwerk is niet bij alle jongeren bekend.

5. Preventie

Voorlichting aan ouders

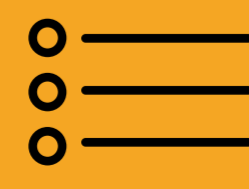
De meeste kinderen en jongeren delen zelden tot nooit (vervelende) seksuele ervaringen met hun ouders. Zéker kinderen en jongeren uit schaamteculturen niet. In schaamteculturen wordt niet gesproken over seksualiteit an sich, dus ook niet over seksueel grensoverschrijdende gebeurtenissen. Hierdoor zijn deze meiden extra kwetsbaar. Zij durven geen hulp te vragen bij familie als hen iets overkomt. Bovendien zijn veel ouders ook niet goed genoeg bekend met de hulpverlening en zijn ouders soms zorgmijndend vanwege eerdere ervaringen met de hulpverlening. Het is belangrijk dat alle ouders voorlichting krijgen over actuele thema's, zoals de gevaren van sociale media en hoe dit te bespreken met hun kind. Ze moeten op de hoogte zijn van de leefwereld van hun kinderen en bekend zijn met de weg naar de hulpverlening. De inzet van cultuur-sensitieve voorlichters kan hierbij helpen.

Voorlichting aan leraren

Op school vinden regelmatig seksueel grensoverschrijdende situaties plaats. Van exposing tot aanranding. Meiden vragen zich af: zien de leraren het niet? Of willen ze het niet zien? Want als ze het wél zien, moeten ze er ook iets mee. De handelingsverlegenheid van leraren is groot volgens meiden. Leraren zouden meer voorlichting moeten krijgen van professionals over het opvangen van zorgwekkende signalen bij leerlingen, verbaal en non-verbaal. Meiden geven aan dat de focus van leraren tegenwoordig vooral ligt op schoolprestaties. Er is weinig aandacht voor de band met leerlingen of aandacht voor de thuissituatie. School moet voor leerlingen ook een veilige plek zijn, waar zij terecht kunnen met problemen en geholpen worden. Daarnaast zou het goed zijn om leraren voor te lichten over hoe te handelen als een leerling slachtoffer- of dader - is in een seksueel grensoverschrijdende situatie. Daarbij maken meiden wel de kanttekening dat leraren hoofdzakelijk verantwoordelijk zijn voor het onderwijs. Leraren moeten signaleren en basiszorg kunnen leveren, maar voornamelijk ook weten wanneer ze moeten opschalen naar professionals.

'Toen dit mij was overkomen heeft de school direct mijn ouders ingelicht. Goed bedoeld waarschijnlijk, maar voor mij heeft het de hel veroorzaakt. Ik kom uit een islamitisch gezin, dit nieuws viel natuurlijk helemaal verkeerd. Mijn tip zou zijn om school in dit soort situaties altijd iemand van OKT of Qpido in te laten schakelen. Dit soort dingen moet je overlaten aan professionals. In overleg met het meisje kan dan bepaald worden wat te doen, bijvoorbeeld ouders inlichten of het doen van aangifte.' – Esra, 17 jaar

5. Preventie

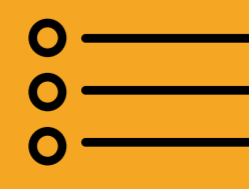
Voorlichting aan professionals

Professionals, zoals jongerenwerkers of (ambulante) hulpverleners, moeten zich op regelmatige basis bijscholen. Zij moeten goed op de hoogte zijn van ontwikkelingen rond seksualiteit en seksueel grensoverschrijdend gedrag bij jongeren (ook met betrekking tot social media). Expertise en ervaring met slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag vinden meiden erg belangrijk als zij een professional beschrijven. Zo zeggen meiden dat ze het niet fijn vinden als stagiairs aanwezig zijn bij heftige casussen. Als meiden iets willen aannemen van een voorlichter of hulpverlener is het belangrijk dat ze kunnen levelen met deze persoon. Professionals moeten goed bekend zijn met de leefwereld van jongeren en contact moet laagdrempelig zijn. Daarnaast geven meiden aan behoefte te hebben aan sekse-specifieke en cultuur-sensitieve professionals. Tot slot is ervaring van belang. Meiden moeten het idee hebben echt te kunnen worden geholpen door deze persoon. De professional heeft een groot professioneel netwerk, is bekend met de aanmeldroutes in de hulpverlening en verlamt niet in crisissituaties. De meeste geïnterviewde slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn uiteindelijk goed geholpen door hulpverleners, maar de weg ernaartoe was vaak lang, moeizaam en pijnlijk. Meer hierover komt aan bod in het hoofdstuk hulpverlening.

Daders moeten zwaarder gestraft worden

Plegers van seksuele misdrijven worden te laks gestraft vinden meiden. Het afschrikkende effect van een zware straf zou volgens hen helpen bij de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

‘Daders gaan er vanuit dat ze ermee weggkomen, of op zijn allerergst een taakstraf moeten uitvoeren.’
– Eva, 22 jaar

6. Hulpverlening

In dit hoofdstuk wordt beschreven aan welke hulp slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag behoefte hebben (en hadden).

Vindbaarheid

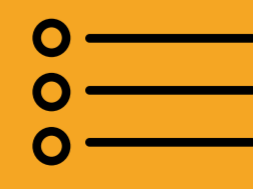
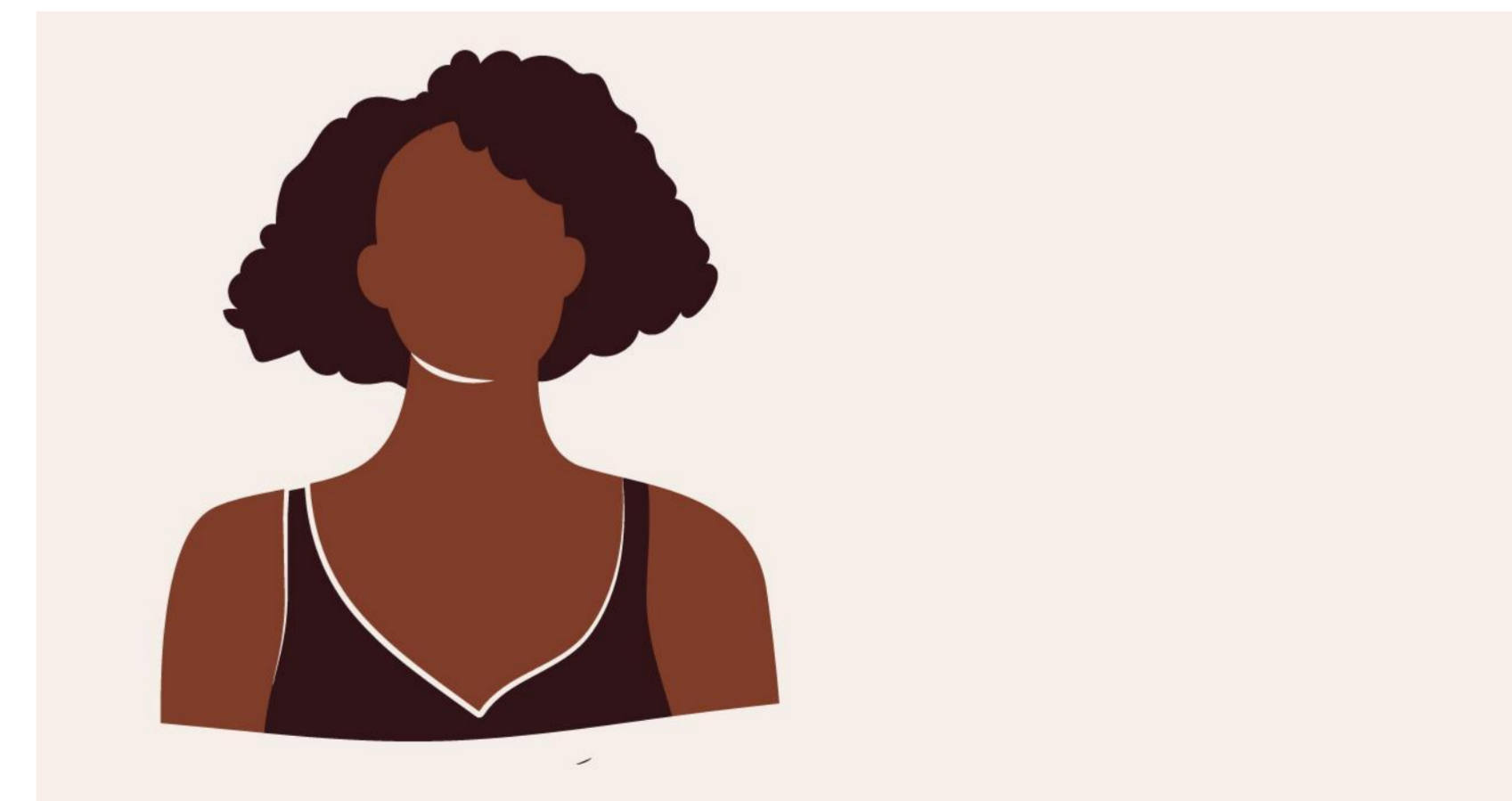
De meeste meiden geven aan dat het vinden van de juiste hulp een moeizaam lange en soms pijnlijke weg was. Ze waren vaak niet bekend met welke hulpbeschikbaar is en waar ze die kunnen vinden. Suggesties van meiden om hulp beter vindbaar te maken zijn veelal gericht op het voeren van een goede publieke campagne. Bijvoorbeeld in de vorm van billboards, reclame op sociale media en streamingservices zoals Netflix. Maar ook op school moet de weg naar hulpverlening (nog) bekender worden gemaakt door het verspreiden van flyers of het ophangen van banners.

‘Er moet opvallende reclame gemaakt worden. Richt je op de platformen waar jongeren actief zijn, zoals Netflix of Insta en Snap. Van die kleine A4-tjes in de WC op school hebben geen zin. Het moet opvallender dan dat.’ – Esra, 17 jaar

Sommige meiden lopen lang rond met hun ervaring zonder dit te delen of aangifte te doen. Omdat ze dit (nog) niet wilden óf omdat ze weg naar de hulpverlening gewoonweg niet weten.

‘Ik ben best wel vaak bij de GGD geweest voor SOA-testen. Na de zoveelste keer vroeg een medewerkster toch een keer of ik iets vervelends had meegemaakt en eens wilde praten over mijn ervaringen. Zij heeft mij toen doorverwezen naar het Centrum voor Seksueel Geweld (CSG) en via hun ben ik uiteindelijk bij Qpido terecht gekomen.’ – Abigail, 23 jaar

6. Hulpverlening

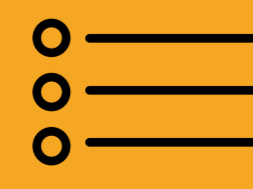
Volgens deze respondent zou signalering en doorverwijzing indien nodig standaard procedure moeten worden bij de GGD. Er moet goed worden doorgevraagd naar de reden van hun test, of in ieder geval of er een hulpvraag is. Volgens de meiden kan dit een obstakel wegnemen om verdere hulp te vinden en te accepteren. Als de melding bij de SOA-poli het resultaat is van een seksueel grensoverschrijdende situatie moeten meiden correct worden doorverwezen, bijvoorbeeld naar het Centrum voor Seksueel Geweld, Qpido (Levvel) of Bright GGZ.

Bij het delen van een ervaring over een seksueel grensoverschrijdende situatie is het van belang dat de meiden zich professioneel geholpen voelen. Indien de persoon met wie de ervaring gedeeld wordt zelf niet over voldoende expertise en ervaring beschikt, is het belangrijk dat deze persoon opschaalt naar passende hulpverlening.

Een enkeling is zelf op zoek gegaan naar hulp in de vorm van een therapeut, sommigen via de huisarts, anderen door zelf te zoeken via Google. Met therapeuten en huisartsen zijn ook niet alle ervaringen even positief. Als de hulpverlener geen kennis had van, of ervaring met, slachtoffers van seksueel grensoverschrijdende situaties voelden de meiden zich niet adequaat geholpen. Bovendien blijkt het risico op victim blaming en ongeloof constant op de loer te liggen, zelfs bij de huisarts en de GGD.

‘Mij werd door de GGD-arts afgeraden naar de politie te gaan met mijn verhaal. Ik was tenslotte vrijwillig met hem naar huis gegaan.’
- Eva, 22 jaar

6. Hulpverlening

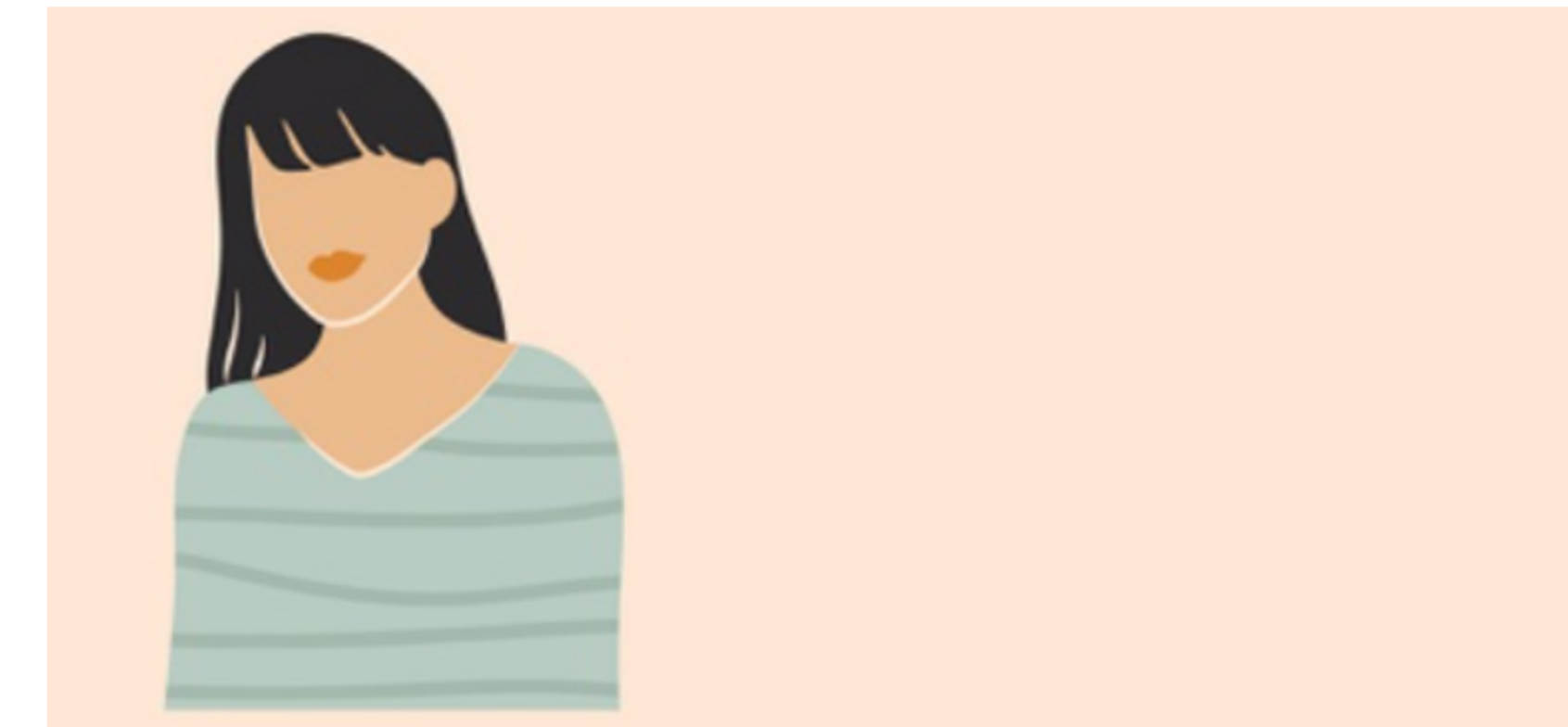
Toegang

Als zij de weg hadden gevonden naar de juiste hulpverlener, kwamen meiden vaak weer andere obstakels tegen die een remmend effect hebben op het helingsproces. Zo blijken de lange wachttijden en hoge prijzen van psychologen vaak afschrikkend te werken. Meiden zien daarom graag gratis, laagdrempelige en anonieme hulpvoorzieningen. Ze willen toegang tot hulp waarvoor geen toestemming van ouders nodig is en een hulpverlener die seks-specifieke en cultuur-sensitieve zorg kan bieden. Voor de opbouw van een vertrouwensband is het bovendien van belang dat de hulpverlening continu is en meiden niet steeds van begeleider wisselen.

Politie

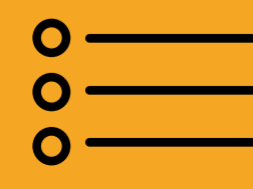
Alle meiden die slachtoffer zijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben de bejegening door politie negatief ervaren.

'Ik zou geen aangifte hebben gedaan als ik wist hoe naar de ervaring zou zijn.' – Lieve, 21

Ik kreeg vragen als 'Wat had je aan? Had je te veel gedronken? Snap je dat je met dit verhaal die jongens zijn leven kan verpesten?'
– Simone, 23

Ze kregen te maken met victim blaming, hun verhaal werd bekritiseerd en ondermijnd, ze werden ronduit niet geloofd, werden afgeraden hun aangifte door te zetten en de kilte van de (vaak mannelijke) agenten werd beschreven als niet afdoende. Door de verhouding van twee politieagenten tegenover één slachtoffer wordt de angst en druk bovendien vergroot in een al traumatiserende periode. Ook werd ons verteld dat meiden onderling, in bijvoorbeeld lotgenotengroepjes, elkaar afraden aangifte te doen vanwege de negatieve ervaringen met bejegening door politie.

6. Hulpverlening

Buiten dat de nare ervaringen met politie meiden weerhielden van het doen van aangifte, geldt ook de algemene overtuiging dat het vrij weinig zin heeft om überhaupt aangifte te doen. Vaak gebeurt er niks met de aangifte of de dader krijgt een erg lichte straf. Dit werkt zo ontmoedigend dat meiden alleen al daarom het er vaak bij laten zitten.

'Ik las ooit over een voorstel in Amsterdam om bij elke zedenzaak een psycholoog aan te laten schuiven. Dat lijkt mij een goed idee.' – Lieve, 21

Liesbeths casus:

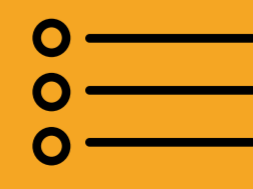
Ze was bebloed, gewond en zat onder de blauwe plekken en toch werd Liesbeth door de politie afgeraden aangifte te doen. (Het geweld dat gepaard gaat met seksueel grensoverschrijdende situaties is overigens niet altijd indicatief voor de ernst van het voorval.)

"Mij werd verteld dat ik eigenlijk geen aangifte kon doen want het was mijn woord tegen het zijne, en dat was hopeloos volgens de politie." – Liesbeth, 24

Ondanks dat het haar werd afgeraden besloot ze aangifte te doen zodat ze een spoor kon nalaten voor de mogelijk volgende slachtoffers van haar verkrachter. Maar ze was diep getraumatiseerd en de kilte van de toon van de politie veroorzaakte een paniekaanval.

Ze is in een later stadium nog eens teruggegaan om de aangifte af te maken. Ze kreeg het voor elkaar dat haar beste vriendin aanwezig kon zijn, ondanks dat dit in de regel niet mag (het slachtoffer zit tegenover twee kille, afstandelijke agenten). Alsnog werd haar verhaal dusdanig in twijfel getrokken en kreeg zij zodanig te maken met victim blaming dat ze opnieuw een paniekaanval kreeg. Na deze ervaring heeft ze niet opnieuw geprobeerd aangifte te doen.

6. Hulpverlening

Een van de meiden gaf aan dit het moeilijkste onderdeel te vinden van het proces na haar verkrachting.

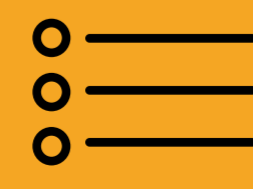
'Ik begreep wel dat het niet anders kon, maar het voelde erg raar dat de arts een man was. Zelfs ondanks dat er een zuster bij ons in de ruimte was. Ik had graag toegang gehad tot iemand die ik vertrouw, als het niet in dezelfde ruimte kan dan desnoods door een raam of een luikje in de deur.'

- Liesbeth, 24 jaar

Inzet ervaringsdeskundigen

Meiden hebben behoefte aan het delen van hun ervaring met mensen die soortgelijke ervaringen hebben. Lotgenotengroepjes zijn populair en via sociale media spreken ze vaak ook lotgenoten. Hun eigen ervaringsdeskundigheid zetten ze graag constructief in om meiden te helpen. Zo bleek ook uit de respons op dit onderzoek. Alle respondenten hebben zich vrijwillig gemeld in de hoop andere meiden te kunnen helpen. Ze hopen op basis van hun ervaringen advies te kunnen geven over de sterke en zwakke punten in de huidige hulpvoorzieningen en preventieve maatregelen. Bovendien hebben een aantal meidenaanbieden te willen meedenken als ervaringsdeskundige over een aanpak voor slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag indien dat wenselijk is. Wel geven meiden aan dat ervaringsdeskundigheid pas constructief kan worden ingezet als zijzelf een eind op weg zijn in hun helingsproces. Er duurt tussen de 1 en 4 jaar na de ervaring met een seksueel overschrijdende situatie voordat het slachtoffer kan spreken over die ervaring. Het kost dus tijd voordat iemand die ervaring kan inzetten voor de hulp van anderen.

7. Adviezen van meiden

In dit hoofdstuk zullen we de adviezen vanuit het perspectief van de meiden beschrijven. De bevindingen in dit onderzoek liggen in lijn met de bevindingen uit de eerdere verkenningen onder professionals. Op basis van het perspectief van de meiden adviseren we om aan enkele onderdelen voorrang te geven of meer nadruk om zo beter aan te sluiten bij de behoefte van de meiden.

1) Seksuele vorming

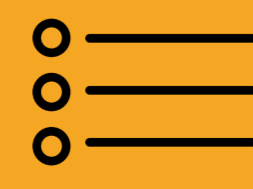
Voorlichting draagt bij aan het verminderen van risicofactoren om slachtoffer te worden van seksueel grensoverschrijdende situaties. Een belangrijk onderdeel van voorlichting is seksuele vorming. Volgens de meiden kan dit het best gebeuren vanaf de basisschool over onderwerpen die passen bij de leeftijd en moet de focus daarbij breder zijn dan alleen lichamelijke ontwikkeling en risico's. Ook de positieve aspecten van seksualiteit moeten worden belicht.

2) Voorlichting over de risico's van sociale media

Meiden geven aan vooral te maken te hebben met verschillende vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het gebruik van sociale media hoort bij een normale ontwikkeling van jongeren, maar zij moeten zich (nog) meer bewust worden van de risico's ervan. Hierover is meer voorlichting nodig.

3) Voorlichting over het hulpaanbod

Slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag geven aan dat het vinden van de juiste hulp nog te vaak niet lukt. Ze zijn vaak niet bekend met welke hulp beschikbaar is en waar ze die kunnen vinden. Het hulpaanbod moet beter vindbaar worden voor slachtoffers. Meiden willen inzetten op een goede publieke campagne op straat, televisie of sociale media.

7. Adviezen van meiden

4) Signalering en doorverwijzing

Meiden hebben behoefte aan een plek waar laagdrempelig over seksualiteit gesproken kan worden. (School) jongerenwerk kan hier een belangrijke rol in vervullen. Meiden willen op locaties van jongerenwerk of op een apart ingerichte plek op school in gesprek over allerlei thema's – waaronder seksualiteit. Jongerenwerkers hebben hier een belangrijke signaleringsfunctie en kunnen doorverwijzen naar hulpverlening indien nodig. Deskundigheidsbevordering is gewenst voor deze jongerenwerkers, maar ook voor docenten. Als zij beter in staat zijn om zorgwekkende signalen op te vangen én de juiste routes kennen naar passende hulpverlening kunnen slachtoffers eerder en beter geholpen worden.

5) Inzet van ervaringsdeskundigen

De meiden pleiten voor de inzet van ervaringsdeskundigen. Meiden vinden het fijn om met lotgenoten in gesprek te gaan en zich echt begrepen te voelen. Veel meiden willen hun eigen ervaringen constructief inzetten om andere (potentiële) slachtoffers te helpen. Ze hopen te kunnen helpen op basis van hun ervaringen advies te kunnen geven over de sterke en zwakke punten in de huidige hulpvoorzieningen en preventieve maatregelen. Bovendien denken zij graag mee over een aanpak voor slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag als dat wenselijk is.

